

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γλώσσα Α' δημοτικού

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ηλεκτρονικό Μαθησιακό Περιβάλλον για την Πρώτη Ανάγνωση»

Παπαδάκης Δημήτριος

Α.Μ.: 411/2008099

Μέλη τριμελούς επιτροπής:

Επόπτης: Καζούλλη Βασιλεία, Επίκουρη Καθηγήτρια

Συνεπόπτης: Τσοκαλίδης Κώνσταντίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Συνεπόπτης: Οικονομάκου Μαριάνθη, Διδάσκουσα Π.Δ. 407/80

Ρόδος 2011-2012

Περιέχεται CD με το ηλεκτρονικό μαθησιακό περιβάλλον «Γλώσσα Α' δημοτικού»

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πίνακας περιεχομένων	2
Κατάλογος πινάκων-σημάτων-εικόνων	4
Ευχαριστίες	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1.1. Εισαγωγή	7
1.2. Ερευνητικά ερωτήματα και δομή της πτυχιακής εργασίας	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΤΟΠΟΘΕΤΕΙΤΑΙ Η ΕΡΕΥΝΑ	9
2.1. Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Α' Δημοτικού (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ)	9
2.2. Μεθοδολογία πρώτης ανάγνωσης	11
2.3. Η δομή του σχολικού εγχειριδίου της γλώσσας Α' δημοτικού	13
2.4. Λογισμικά για την πρώτη ανάγνωση	14
2.4.1. Γλώσσα Α-Β Δημοτικού	14
2.4.2. Μαργαρίτα 1	17
2.4.3. Μαθαίνω τη γλώσσα μου-Το παράξενο ταξίδι του Φουντούλη	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	21
3.1. Επικοινωνιακός και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)	21
3.2. Η Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (Zone of Proximal Development) και τα Βοηθήματα (Vygotsky)	21
3.3. Το Εύρος της Πλαισιακής Στήριξης και ο Βαθμός Νοητικής Εμπλοκής στις Γνωστικές Δραστηριότητες	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	25
4.1. Μελέτη περίπτωσης	25

4.2. Συνέντευξη	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	28
5.1. Υλοποίηση ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος	28
5.2. Περιγραφή ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος	29
5.2.1. Γενική Περιγραφή	29
5.2.2. Αναλυτική παρουσίαση της δομής και του περιεχομένου του ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος «Γλώσσα Α΄ δημοτικού»	30
5.3. Αξιολόγηση από εκπαιδευτικούς	39
5.3.1. Πραγματοποίηση συνεντεύξεων	39
5.3.2. Αποτελέσματα συνεντεύξεων	40
5.4. Εφαρμογή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος στην τάξη-Μελέτη περίπτωσης	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	47

Κατάλογος πινάκων-σχημάτων-εικόνων

	Σελ.
<i>Πίνακας 1:</i> Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών κωδικοποιημένα	42
<i>Σχήμα 1:</i> Τροποποιημένο σχήμα, Η δυναμική φύση της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης (ZEA Vygotsky Doolittle 1996, στις πανεπιστημιακές σημειώσεις στο μάθημα «Αντιλήψεις μαθητών για φαινόμενα φυσικών επιστημών και διδακτική τους διαχείριση στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση» Σκουμιός, 2009)	22
<i>Σχήμα 2:</i> Τροποποιημένο σχήμα, <i>Εύρος παισιακής στήριξης και βαθμός νοητικής εμπλοκής στις γνωστικές δραστηριότητες στη σχολική τάξη</i> («Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση» Jim Cummins, σελ. 106)	23
<i>Εικόνα 1:</i> Οι σελίδες 23-24 από το σχολικό εγχειρίδιο γλώσσας Α΄ Δημοτικού «Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες, Γλώσσα Α΄ δημοτικού»	13
<i>Εικόνα 2:</i> Η αρχική σελίδα του λογισμικού του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Γλώσσα Α-Β Δημοτικού»	14
<i>Εικόνα 3:</i> Ο Φαγαλέξης, χαρακτήρας από το λογισμικού του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Γλώσσα Α-Β Δημοτικού»	15
<i>Εικόνα 4:</i> Η Κοκκινοσκουφίτσα, χαρακτήρας από το λογισμικού του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Γλώσσα Α-Β Δημοτικού»	16
<i>Εικόνα 5:</i> Ο καλλιεργημένος λύκος, χαρακτήρας από το λογισμικού του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Γλώσσα Α-Β Δημοτικού»	16
<i>Εικόνα 6:</i> Η αρχική σελίδα του λογισμικού «Μαργαρίτα» που δημιουργήθηκε από το «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» του Παιδαγωγικού Τμήματος του πανεπιστημίου Κρήτης	17
<i>Εικόνα 7:</i> Η αρχική σελίδα του λογισμικού «το παράξενο ταξίδι του Φουντούλη» που δημιουργήθηκε από τις εκδόσεις Καστανιώτης	19
<i>Εικόνα 8:</i> Το πρόγραμμα Multimedia Fusion 2 της Clickteam	28
<i>Εικόνα 9:</i> Το λογότυπο του προγράμματος Gimp 2	28
<i>Εικόνα 10:</i> Το λογότυπο του προγράμματος Power Point της Microsoft	28
<i>Εικόνα 11:</i> Το λογότυπο του προγράμματος Audacity	29
<i>Εικόνα 12:</i> Η αρχική σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	30
<i>Εικόνα 13:</i> Τα πλήκτρα που εμφανίζονται στο ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	30
<i>Εικόνα 14:</i> Η πρώτη σελίδα του κεφαλαίου «Αντίο θάλασσα», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	31
<i>Εικόνα 15:</i> Εικόνα με την πρόταση που φωτίζεται, ενώ δραματοποιείται, από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	31
<i>Εικόνα 16:</i> Η πρώτη σελίδα του κεφαλαίου «Ο κύριος με το καπέλο», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	32

<i>Εικόνα 17:</i>	Η δεύτερη σελίδα του κεφαλαίου «Πεπόνι, πεπόνι!», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	33
<i>Εικόνα 18:</i>	Η δεύτερη σελίδα του κεφαλαίου «Όλοι στον κήπο», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	33
<i>Εικόνα 19:</i>	Η δεύτερη σελίδα του κεφαλαίου «Νυχτώνει», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	34
<i>Εικόνα 20:</i>	Εικόνα με την πρόταση που φωτίζεται ενώ δραματοποιείται από το δεύτερο κείμενο του κεφαλαίου «Τιτίνα, η κότα», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	34
<i>Εικόνα 21:</i>	Η τρίτη σελίδα του κεφαλαίου «Τιτίνα, η κότα», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	35
<i>Εικόνα 22:</i>	Η τρίτη σελίδα του κεφαλαίου «Ιστορίες», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	35
<i>Εικόνα 23:</i>	Η τέταρτη σελίδα του κεφαλαίου «Αντίο θάλασσα», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	36
<i>Εικόνα 24:</i>	Η δραστηριότητα προβολής φωτογραφικού υλικού, του κεφαλαίου «Αντίο θάλασσα», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	36
<i>Εικόνα 25:</i>	Η τέταρτη σελίδα του κεφαλαίου «Ένα χελιδόνι», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	37
<i>Εικόνα 26:</i>	Η απάντηση στο αίνιγμα της δραστηριότητας της τέταρτης σελίδας του κεφαλαίου «Ένα χελιδόνι», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	37
<i>Εικόνα 27:</i>	Η τέταρτη σελίδα του κεφαλαίου «Τάσος, το σαλιγκάρι», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	38
<i>Εικόνα 28:</i>	Η τέταρτη σελίδα του κεφαλαίου «Ρινόκερος και κόκορας», από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	38
<i>Εικόνα 29:</i>	Η παρουσίαση του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος «Γλώσσα Α΄ δημοτικού», που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας, σε διαδραστικό πίνακα.	44
<i>Εικόνα 30:</i>	Φωτογραφία από τη διδασκαλία με τη συμβολή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος «Γλώσσα Α΄ δημοτικού», που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	44
<i>Εικόνα 31:</i>	Φωτογραφία μαθητή που κάνει ανάγνωση το κείμενο στο διαδραστικό πίνακα, από το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού», που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας	44

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους φορείς και τα πρόσωπα που συνέβαλαν στην εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας. Καταρχήν, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Επίκουρη Καθηγήτρια Βασιλεία Καζούλλη για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε και την άριστη συνεργασία που είχαμε κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Αναπληρωτή Καθηγητή Κωνσταντίνο Τσολακίδη και τη διδάσκουσα Π.Δ.407/80 Μαριάνθη Οικονομάκου για τη συνεργασία και τη βοήθειά τους. Επίσης, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους εκπαιδευτικούς που έλαβαν μέρος στην παρούσα εργασία, το διευθυντή του 17^{ου} Δημοτικού σχολείου Ρόδου Γεώργιο Καβουκλή και την εκπαιδευτικό του ίδιου σχολείου Ανθή Πατσούρη, καθώς και τη διευθύντρια του 7^{ου} Δημοτικού σχολείου Ρόδου Τσαμπίκα Μακρογιάννη και την εκπαιδευτικό του ίδιου σχολείου Χριστίνα Καπνούλα. Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω τη φοιτήτρια Παπαδιού Βασιλεία για τη συμμετοχή της στις ηχογραφήσεις, οι οποίες αξιοποιήθηκαν στο ηλεκτρονικό περιβάλλον. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το διδάσκοντα Π.Δ.407/80 Εμμανουήλ Φωκίδη, που στα πλαίσια μαθηματός του διδάχτηκα το πολυδύναμο πρόγραμμα Multimedia Fusion 2 το οποίο χρησιμοποίησα για την κατασκευή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος.

Κεφάλαιο 1^ο

Εισαγωγή

1.1. Εισαγωγή

Η ολοένα αυξανόμενη ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας έχει προκαλέσει ραγδαίες αλλαγές σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο τομέας της εκπαίδευσης δεν έχει αποτελέσει εξαίρεση σε αυτές τις μεταβολές, αλλά προσπαθεί να προσαρμόζεται συνεχώς στα νέα δεδομένα και να τα χρησιμοποιεί προς όφελος του. Στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, μάλιστα, δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην ένταξη και τη χρήση των νέων τεχνολογιών στο εκπαιδευτικό σύστημα, στοχεύοντας στη δημιουργία ικανών εκπαιδευτικών.

Στα πλαίσια αυτής της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης δημιουργήθηκαν κάποια ερωτήματα και κάποιοι προβληματισμοί σχετικά με την ένταξη των νέων τεχνολογιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η παρούσα πτυχιακή εργασία επιχειρεί να δώσει απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα και τους προβληματισμούς με την πραγματοποίηση μιας έρευνας.

1.2. Ερευνητικά ερωτήματα και δομή της πτυχιακής εργασίας

Μία ερευνητική εργασία επιδιώκει, καταρχάς, να δώσει μια επιστημονική απάντηση σε καίρια ερευνητικά ερωτήματα. Στην παρούσα εργασία τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται αφορούν τη χρήση των νέων τεχνολογιών με στόχο την κατασκευή και την αξιοποίηση ενός ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι: «Θα μπορούσε ένας εκπαιδευτικός να δημιουργήσει ένα ηλεκτρονικό βοήθημα και να το εντάξει δημιουργικά στο μάθημα;», «Το βοήθημα αυτό θα είχε παιδαγωγική αξία και θα ήταν χρήσιμο στον εκπαιδευτικό;», «Θα ήταν ελκυστικό και αποτελεσματικό για τους μαθητές;». Στα τρία αυτά βασικά ερωτήματα επιχειρείται να δοθεί απάντηση σε αυτή την πτυχιακή εργασία.

Το μάθημα που επιλέχθηκε για να επικεντρωθεί η εργασία ήταν το γλωσσικό, και συγκεκριμένα, η γλώσσα της Α΄ Δημοτικού. Για το λόγο αυτό, ο τίτλος αυτής της πτυχιακής εργασίας είναι «*Ηλεκτρονικό Μαθησιακό Περιβάλλον για την Πρώτη Ανάγνωση*». Ο τρόπος εργασίας ήταν ο εξής: αρχικά κατασκευάστηκε ένα ηλεκτρονικό μαθησιακό περιβάλλον για τη γλώσσα Α΄ Δημοτικού και έπειτα παρουσιάστηκε και αξιολογήθηκε από εκπαιδευτικούς. Παράλληλα, δοκιμάστηκε σε διδακτική πράξη στην Α΄ Δημοτικού. Καταγράφηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας

και τέλος, συντάχτηκε το παρόν κείμενο της πτυχιακής εργασίας, το οποίο περιγράφει αναλυτικά τα στάδια και τα συμπεράσματα της έρευνας.

Η παρούσα, λοιπόν, πτυχιακή εργασία έχει την παρακάτω δομή. Αποτελείται από έξι κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο περιέχει την εισαγωγή με τα ερευνητικά ερωτήματα. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το περιβάλλον πάνω στο οποίο τοποθετείται η έρευνα και περιέχει τους σκοπούς, τους στόχους, και τη μεθοδολογία του γλωσσικού μαθήματος για την Α' Δημοτικού. Επίσης, παρουσιάζονται τα πιο γνωστά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα τα οποία έχουν δημιουργηθεί για τη συγκεκριμένη τάξη. Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται το θεωρητικό πλαίσιο πάνω στο οποίο βασίστηκε η κατασκευή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία πάνω στην οποία στηρίχτηκε η αξιολόγηση του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος. Στην πέμπτη ενότητα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Αρχικά, γίνεται αναλυτική περιγραφή του περιβάλλοντος που κατασκευάστηκε και έπειτα εμφανίζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης από τους εκπαιδευτικούς και τα συμπεράσματα της δοκιμής στην τάξη. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο, γίνεται μια συνολική αποτίμηση του προγράμματος και δίνονται απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της έρευνας.

Κεφάλαιο 2^ο

Το περιβάλλον στο οποίο τοποθετείται η έρευνα

2.1. Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Α' δημοτικού

Κρίνεται σκόπιμο στην αρχή της εργασίας να παρουσιαστούν οι σκοποί, οι στόχοι και η μεθοδολογία διδασκαλίας του Γλωσσικού μαθήματος στην Α' Δημοτικού, όπως αυτοί διαμορφώνονται από το *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΣ, 2003)* και το *Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) Γλώσσας Δημοτικού*.

Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, σύμφωνα με τα ΔΕΠΣ, αποσκοπεί «στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να χειρίζονται με επάρκεια και αυτοπεποίθηση, συνειδητά, υπεύθυνα, αποτελεσματικά και δημιουργικά το γραπτό και τον προφορικό λόγο, ώστε να είναι ικανοί να ανταποκριθούν σε καταστάσεις επικοινωνίας στη σχολική κοινότητα αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία». Η διδασκαλία της γλώσσας στην Α' δημοτικού, αλλά και στις άλλες τάξεις, στηρίζεται σε επτά βασικούς άξονες. Οι άξονες αυτοί είναι ο προφορικός λόγος, ο γραπτός λόγος-ανάγνωση, ο γραπτός λόγος-γραφή και η παραγωγή γραπτού λόγου, ο γραπτός λόγος-λογοτεχνία, το λεξιλόγιο, η γραμματική και η διαχείριση πληροφορίας. Στη συνέχεια, γίνεται συστηματική αναφορά στους επιδιωκόμενους στόχους αυτών των αξόνων κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, όπως ορίζονται από τις επιστημονικές παραδοχές που παρουσιάζονται στα ΑΠΣ Γλώσσας της Α' Δημοτικού.

Ξεκινώντας με τον άξονα του προφορικού λόγου ο στόχος που πρέπει να επιτευχθεί στην Α' και Β' τάξη της δημοτικής εκπαίδευσης είναι η ετοιμότητα του μαθητή στο να ακούει και να απαντά. Ο μαθητής πρέπει να εκπαιδευτεί έτσι ώστε να μπορεί να παρακολουθεί και να συμμετέχει στα διάφορα είδη του προφορικού λόγου. Βαθμιαία πρέπει να γίνει ικανός να εκφράζει σκέψεις και επιθυμίες, να μπορεί να διηγείται γεγονότα, φανταστικές ιστορίες και να περιγράφει πρόσωπα. Είναι, έτσι, ιδιαίτερα σημαντικό να μπορεί τελικά να εκφράζει τις προθέσεις του και τα συναισθήματά του.

Ο άξονας γραπτού λόγου-ανάγνωσης, ο οποίος μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη εργασία, στοχεύει στη σύνδεση της προφορικής και της γραπτής γλώσσας στη συνείδηση του μαθητή. Ο μαθητής καλείται να κατανοήσει και να κατακτήσει το βασικό μηχανισμό της ανάγνωσης, που στηρίζεται στη σχέση φωνημάτων-γραμμάτων. Αρχικά, μαθαίνει να μπορεί να διακρίνει τη διαφορά ανάμεσα στην εικόνα ενός αντικειμένου και στη γραπτή απόδοσή του με λέξη.

Πρέπει, δηλαδή, προοδευτικά να αποκτήσει φωνητική επίγνωση και να αντιληφθεί ότι η γραφή χρησιμοποιείται για να μεταφέρει μηνύματα. Σταδιακά, ο μαθητής εκπαιδεύεται να διαβάσει με ακρίβεια και να κατανοεί λέξεις, λεκτικά σύνολα, μικρής έκτασης κείμενα, από τα οποία σιγά σιγά μαθαίνει να αντλεί πληροφορίες και να εκτελεί επίσης ορισμένες ενέργειες. Παράλληλα, είναι απαραίτητο να εξοικειωθεί στο να ακούει και να κατανοεί κείμενα που διαβάζει μεγαλόφωνα κάποιος άλλος, να αποδίδει το περιεχόμενο του κειμένου που άκουσε και να διατυπώνει άποψη για αυτό. Κατά την εκπαίδευσή του είναι αναγκαίο να μάθει να απομνημονεύει μικρά έμμετρα κείμενα για απαγγελία και μικρούς ρόλους για δραματοποίηση, ώστε να εξοικειωθεί με τους διάφορους εκφραστικούς τρόπους του λόγου, επιτυγχάνοντας την ορθή και αποδεκτή προφορά, τον απαιτούμενο ρυθμό και προσωδία. Όλη αυτή η διαδικασία, με την κατάλληλη κάθε φορά καθοδήγηση, βοηθάει το μαθητή να ξεχωρίζει ένα έμμετρο κείμενο από ένα πεζό, ένα διαλογικό από ένα περιγραφικό, μία απλή μορφή κειμένου από μία εμπλουτισμένη, καθώς επίσης το ουδέτερο από το συναισθηματικό και χιουμοριστικό γράψιμο, το πραγματικό από το εξωπραγματικό περιεχόμενο, τα γεγονότα από τις γνώμες. Τελικά, μέσω της ανάγνωσης ο μαθητής γίνεται ικανός να αποσαφηνίζει, να εμπλουτίζει και να σταθεροποιεί το σχετικό λεξιλόγιο. Τονίζεται ότι οι αναγνωστικές δεξιότητες είναι αναγκαίο να οικοδομούνται με βάση τον προφορικό λόγο και τις εμπειρίες που έχουν τα παιδιά προκειμένου να είναι ταχύτερη και αποτελεσματικότερη η εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα με την κατάκτηση των βασικών δεξιοτήτων ανάγνωσης και κατανόησης γραπτών κειμένων ο μαθητής εξοικειώνεται στην αναζήτηση, ανεύρεση και χρήση της πληροφορίας.

Περνώντας στον άξονα λόγος –γραφή και παραγωγή γραπτού λόγου στην Α' και Β' τάξη της δημοτικής εκπαίδευσης, διακρίνουμε ως γενικό σκοπό την ανάπτυξη της ικανότητας του μαθητή να γράφει και να διατυπώνει γραπτά νοήματα. Ο μαθητής, αρχικά, θα πρέπει να μάθει τη γραφή και μετά να γίνει ικανός να τη χρησιμοποιεί μέσω της παραγωγής γραπτού λόγου. Συνεπώς, καλείται να μάθει την ορθογραφία και το σωστό τονισμό, όπως επίσης να αναπτύξει την καλλιγραφία, αλλά και να μπορεί να αντιγράψει κείμενα με σχετική ταχύτητα. Τέλος, μεγάλη σημασία έχει η αξιολόγηση και η ετεροαξιολόγηση των γραπτών κειμένων που συμβάλλει στην καλύτερη αφομοίωση της γνώσης.

Ο άξονας γραπτός λόγος-λογοτεχνία για την Α' και Β' δημοτικού εμφανίζει ως γενικό σκοπό την επαφή των μαθητών με καταξιωμένα από άποψη αισθητική κείμενα κυρίως της ελληνικής, έντεχνης και λαϊκής λογοτεχνίας, την εξοικείωσή τους με το εξωσχολικό βιβλίο και την ενθάρρυνσή τους να αναπτύξουν τη δημιουργική τους φαντασία. Ο μαθητής, λοιπόν, εξοικειώνεται βιωματικά με τη μορφή και το περιεχόμενο λογοτεχνικών κειμένων. Έρχεται σε επαφή με την παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό, αλλά και ο ίδιος ενθαρρύνεται στην έκφραση δικών του ιστοριών.

Το λεξιλόγιο για την Α' και Β' δημοτικού είναι ο άξονας με τον οποίο ο μαθητής καλείται να κατανοεί τις έννοιες των λέξεων και να τις συνδέει με τα πράγματα και με τα συμφραζόμενα. Ο μαθητής πρέπει, λοιπόν, να κατακτήσει το λεξιλόγιο και να το διαμορφώσει από σημασιολογική, φωνητική, και ορθογραφική άποψη. Ο κύριος στόχος είναι η αποσαφήνιση και η σταθεροποίηση του λεξιλογίου της προσχολικής ηλικίας και έπειτα ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου των μαθητών με λέξεις και εκφράσεις απαραίτητες για τις ανάγκες της καθημερινής τους επικοινωνίας, με τη χρήση βασικών λέξεων και εκφράσεων στο γραπτό και προφορικό λόγο. (Μήτσης, 2004)

Ο γενικός σκοπός του άξονα που αφορά τη γραμματική για την Α' και Β' δημοτικού είναι η συνειδητοποίηση από τους μαθητές των βασικών στοιχείων της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας (Holton et al. 1999' Κλαίρης κ.α. 2005), με τη βοήθεια της διαίσθησης και της πρακτικής εφαρμογής κανόνων. Οι μαθητές αυτών των τάξεων καλούνται να μάθουν τα βασικά στοιχεία δομής και λειτουργίας της γλώσσας. Μαθαίνουν τα μικρά και τα κεφαλαία γράμματα, τα σημεία στίξης, καθώς και τη λειτουργία τους. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται να ξεχωρίζουν και να κατανοούν το κείμενο, την παράγραφο τη φράση, τη λέξη. Και τέλος, πρέπει να είναι σε θέση να προβαίνουν στη σύνταξη απλών προτάσεων και σύντομων κειμένων.

Ο τελευταίος άξονας των ΑΠΣ είναι η διαχείριση της πληροφορίας. Στις τάξεις Α' και Β' Δημοτικού ο μαθητής καλείται να εξασκηθεί βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να εντοπίζει και να αξιολογεί τις πληροφορίες που χρειάζεται, χρησιμοποιώντας διάφορες πηγές πληροφόρησης. Ο μαθητής είναι απαραίτητο να αποκτήσει την ικανότητα να αναλύει και να συνθέτει πληροφορίες. Γενικά, σκοπός είναι η κατάκτηση από το μαθητή δεξιοτήτων αναζήτησης, αξιολόγησης, επεξεργασίας και αποκωδικοποίησης πληροφοριών στις διάφορες πηγές πληροφόρησης, γλωσσικές και μη. (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ Γλώσσας, 2003)

2.2. Μεθοδολογία πρώτης ανάγνωσης

Η ανάγνωση είναι η αλληλεπίδραση ανάμεσα στον αναγνώστη και το κείμενο και μέσω αυτής δίνεται νόημα σε κάτι που είναι γραμμένο. Οι μαθητές με την ανάγνωση ενός κειμένου οικοδομούν σταδιακά το νόημά του, δηλαδή προχωρούν σε διαδικασίες, όπως να σκέφτονται σιωπηλά ή μεγαλόφωνα, να διατυπώνουν ερωτήσεις, να διαφοροποιούν την ταχύτητα ανάγνωσης, να κάνουν επαναλήψεις της ανάγνωσης, ώστε να αποκρυπτογραφήσουν σωστά το περιεχόμενο του κειμένου. Τα λάθη αποκρυπτογράφησης και κατανόησης πρέπει να επισημαίνονται στους μαθητές ανάλογα με τη σπουδαιότητά τους.

Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τα παιδιά να κάνουν ανάγνωση κειμένων μεγάλου φωνητικού διαθέτοντάς τους τον απαραίτητο χρόνο και για σιωπηρή ανάγνωση. Ο ίδιος, μάλιστα, είναι αναγκαίο να προβαίνει σε αναγνώσεις αποτελώντας πρότυπο αναγνώστη. Δηλαδή η ανάγνωση πρέπει να είναι ζωντανή, φυσική και να γίνεται σωστός τονισμός. Επίσης, είναι σημαντικό να χρησιμοποιούνται σωστά τα *παραγωγιστικά στοιχεία* και να φαίνονται σκόπιμα τα συναισθήματα του αναγνώστη-εκπαιδευτικού. Στα πρώτα μαθήματα είναι αναγκαίο κατά την ανάγνωση να διαχωρίζονται τα άρθρα από τα ουσιαστικά και να γίνεται συλλαβισμός των λέξεων.

Μια ωφέλιμη δραστηριότητα είναι η ανάγνωση ελλιπών κειμένων από τους μαθητές, ώστε να ασκούνται σε στρατηγικές πρόβλεψης. Δηλαδή στα κείμενα που δίνονται προς ανάγνωση στους μαθητές παραλείπονται φράσεις ή μεγαλύτερα κομμάτια της αφήγησης και έτσι, οι μαθητές προσπαθούν να κάνουν προβλέψεις και να διατυπώσουν υποθέσεις. Τα κενά πρέπει να βρίσκονται σε τέτοια σημεία, ώστε οι συμπληρώσεις να είναι δυνατό να συναχθούν από τα επόμενα και τα προηγούμενα.

Οι εικόνες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάγνωση του κειμένου. Η εικονογράφηση των κειμένων είναι δυνατό να βοηθήσει τους μαθητές να εντοπίζουν το θέμα του κειμένου, τους χαρακτήρες του που λαμβάνουν μέρος και τι πρόκειται να συμβεί. Γενικά, μπορεί να προβλεφθεί το νόημα του κειμένου και ως εκ τούτου, η ανάγνωση καλείται να επιβεβαιώσει ή όχι τις προβλέψεις των μαθητών. Συνεπώς, οι εικόνες δίνουν ένα επιπλέον κίνητρο στους μαθητές και τους προετοιμάζουν για την ανάγνωση.

Το διδακτικό μοντέλο, λοιπόν, για τη διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής, είναι ένα συνδυαστικό μοντέλο (ΔΕΠΣ 2003: Βιβλίο δασκάλου Α΄ Δημοτικού), το οποίο συνθέτει στοιχεία της *αναλυτικοσυνθετικής μεθόδου* (Βουγιούκος, 1994), στοιχεία της *αναδυόμενης γραφής*, και στοιχεία της *ολιστικής προσέγγισης της γλώσσας*. Η αναλυτικοσυνθετική μέθοδος δίνει έμφαση στην αντιστοίχιση φθόγγων και γραμμάτων, μέσα από τη συστηματική άσκηση, την κατάτμηση και την επανασύνθεση πρότυπων λέξεων. Η ανάγνωση γίνεται αντιληπτή ως μία διαδικασία που αρχίζει με την αναγνώριση γραμμάτων, συνεχίζει με τις συλλαβές, εμπλέκοντας αργότερα υψηλότερα επίπεδα γλωσσικής οργάνωσης με νόημα (λέξεις, φράσεις). Η προσέγγιση της *αναδυόμενης γραφής* (Παπούλια, Τσελέπη, 2001) και της *ολιστικής προσέγγισης της γλώσσας* συμπίπτουν στη θέση ότι η ανάγνωση και η γραφή είναι πράξεις με νόημα και, κατά συνέπεια, η διδασκαλία τους αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση πραγματικών *επικοινωνιακών* αναγκών. Κατά την ανάγνωση σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι προγενέστερες γνώσεις και εμπειρίες που φέρουν οι αναγνώστες.

Με το συνδυασμό αυτών των μεθόδων και την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων τους, οι αναγνώστες χρησιμοποιούν τη γνώση τους με το θέμα-αντικείμενο, την προηγούμενη εμπειρία τους από το γραπτό λόγο, τη γνώση τους γύρω από την ανάγνωση και την προσδοκία νοήματος προκειμένου να κάνουν προβλέψεις σχετικά με το περιεχόμενο και τις λέξεις. Συγχρόνως, οι αναγνώστες χρησιμοποιούν τη γνώση τους σχετικά με τα γράμματα, τους φθόγγους, τα μεγέθη των λέξεων, τις μεταξύ τους αποστάσεις, τη σύνταξή τους, καθώς και βοηθητικά στοιχεία που προκύπτουν από τη σελίδα (οργάνωση στο χώρο, παρουσία εικόνων, πλαισίων, χρωμάτων). Οι δύο αυτοί παράμετροι, γνώσης του αναγνώστη και λεπτομέρειες κειμένου, δουλεύονται από κοινού. (Βιβλίο Δασκάλου Γλώσσας Α΄ Δημοτικού, 2003: 7-13)

2.3. Η δομή του σχολικού εγχειριδίου της γλώσσας Α΄ δημοτικού

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιαστεί η δομή του σχολικού εγχειριδίου της γλώσσας της Α΄ δημοτικού, καθώς το λογισμικό το οποίο θα αποτελέσει το κέντρο της έρευνας βασίζεται σε αυτό. Το βιβλίο του μαθητή περιλαμβάνει από την αρχή κείμενα με πλήρες νόημα, με λόγο καθημερινό και ζωντανό, ώστε να είναι οικεία στους μαθητές. Κάθε ενότητα αποτελείται από μικρές ιστορίες-περιπέτειες με πρωταγωνιστές παιδιά, λίγο μεγαλύτερα από την ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνεται το εγχειρίδιο. Επίσης, μαζί με τα παιδιά στις ιστορίες εμπλέκονται μία γάτα, ένας παπαγάλος, ένας σκύλος, ένα σαλιγκάρι και ένα χελιδόνι. Σε κάθε δισέλιδο γίνεται η επεξεργασία ενός γράμματος ή ενός δίγραφου και οργανώνεται

Εικόνα 1: Βιβλίο γλώσσας Α΄ Δημοτικού

όπως προσδιορίζεται παρακάτω. Η αριστερή σελίδα αποτελείται από μία εικόνα πάνω και το κυρίως κείμενο. Η δεξιά σελίδα περιέχει μία άσκηση εμπέδωσης και ένα δευτερεύον κείμενο (Εικόνα 1). (Βιβλίο Δασκάλου Γλώσσας Α΄ Δημοτικού, 2003: 14-15)

2.4. Λογισμικά για την πρώτη ανάγνωση

2.4.1. Γλώσσα Α-Β Δημοτικού

Το λογισμικό «Γλώσσα Α-Β δημοτικού» απευθύνεται στους μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης δημοτικού και αποτελεί ένα ευχάριστο ηλεκτρονικό περιβάλλον, το οποίο συνδυάζει το παιχνίδι με τη μάθηση. Έχει δημιουργηθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στα πλαίσια συγγραφής καινούργιων διδακτικών βιβλίων και παραγωγής εκπαιδευτικού υποστηρικτικού υλικού. Συμβαδίζει με τα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ των τάξεων στις οποίες απευθύνεται. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δραστηριότητες και η θεματολογία δεν είναι προσκολλημένες στο σχολικό εγχειρίδιο, αλλά η θεματολογία αφορά μικρές έξυπνες ιστορίες στο πλαίσιο των οποίων αναπτύσσονται οι δραστηριότητες με τη μορφή παιχνιδιού και έχοντας συχνά διαθεματικό προσανατολισμό.

Εικόνα 2: Το λογισμικό «Γλώσσα Α΄ - Β΄ Δημοτικού»

Το λογισμικό αποτελείται από πέντε ενότητες «Η μαγική γραμμούλα», «Ο Φαγαλέξης», «Η Κοκκινোসκουφίτσα», «Ο Λύκος και οι 4 εποχές» και «Το εργαστήριο του δασκάλου». Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν οι προαναφερθείσες ενότητες και οι υποενότητες που αυτές περιέχουν.

Η ενότητα «Η μαγική γραμμούλα» αφορά την Α΄ Δημοτικού και σε αυτήν παρουσιάζονται τα γράμματα του αλφάβητου. Αρχικά, γίνεται μια σύντομη εισαγωγή του μαθητή στο θέμα της ενότητας με την παρουσίαση μιας σύντομης ιστορίας. Έπειτα, η ενότητα χωρίζεται σε τέσσερις υποενότητες στις οποίες ο χρήστης μπορεί να πλοηγηθεί, είτε επιλέγοντας από τις «επιλογές» αυτές που επιθυμεί είτε επιλέγοντας τις κινούμενες εικόνες και το πλήκτρο «επόμενο». Οι τρεις πρώτες υποενότητες αφορούν τα γράμματα της άλφα βήτα τα οποία είναι χωρισμένα σε οχτάδες. Ο χρήστης επιλέγοντας το γράμμα που επιθυμεί μπορεί να δει με ποιο τρόπο γίνεται η γραφή τους και να πραγματοποιήσει κάποιες δραστηριότητες που αφορούν την αναγνώριση συγκεκριμένων γραμμάτων μέσα σε λέξεις. Η τέταρτη υποενότητα ονομάζεται «Το χωριό» και με τη σειρά της χωρίζεται σε επιμέρους υποενότητες «Ο ποιητής», «Ο μανάβης», «Ο κηπουρός», «Φτιάχνω λέξεις», «Οι ταμπέλες του μάστορα». Κάθε υποενότητα έχει δραστηριότητες οι οποίες γενικά αφορούν την αναγνώριση των γραμμάτων και των συλλαβών και τη χρήση τους στη σύνθεση των λέξεων. Η επιλογή των υποενότητων γίνεται με τη σειρά που επιθυμεί ο χρήστης.

Η επόμενη ενότητα ονομάζεται «Ο Φαγαλέξης» και απευθύνεται περισσότερο στην Α΄ Δημοτικού παρά στη Β΄. Αρχικά, γίνεται εισαγωγή του χρήστη στη συγκεκριμένη ενότητα με την παρουσίαση μιας μικρής ιστορίας. Σύμφωνα με αυτή την ιστορία ο Φαγαλέξης φέρνει αναστάτωση στον κόσμο τρώγοντας συλλαβές από τις λέξεις. Έξι παιδιά αναλαμβάνουν να αποκαταστήσουν τις συλλαβές και στο πλαίσιο αυτό δραστηριοποιείται ο χρήστης, ώστε να βοηθήσει στην

Εικόνα 3: Ο Φαγαλέξης

επαναφορά της τάξης. Η συγκεκριμένη ενότητα χωρίζεται σε πέντε υποενότητες, κάθε υποενότητα αφορά ένα από τα παιδιά που αναλαμβάνουν να επαναφέρουν την τάξη (η πέμπτη υποενότητα αφορά δύο παιδιά). Έτσι, λοιπόν, οι υποενότητες έχουν τις εξής ονομασίες, «ρανία», «μίλιος», «ρήνη», «φβος», «τυχία και γη» (τα ονόματα των παιδιών συμπληρώνονται σε περίπτωση που πραγματοποιηθούν οι δραστηριότητες). Σε κάθε υποενότητα υπάρχουν δύο ή τρεις δραστηριότητες που συνδυάζουν παιχνίδι και μάθηση. Γενικά, οι δραστηριότητες αφορούν την αναγνώριση και συμπλήρωση συλλαβών μέσα σε κείμενο, τη συμπλήρωση λέξεων μέσα σε κείμενο, δημιουργία λέξεων, συμπλήρωση κουίζ με λεξιλογικό περιεχόμενο ενώ υπάρχει και μία πιο σύνθετη δραστηριότητα παραγωγής σύντομου κειμένου με

τη δημιουργία πρόσκλησης σε πάρτι. Σε ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες απαιτείται γνώση πληκτρολόγησης κειμένου.

*Εικόνα 4: Η
Κοκκινοσκουφίτσα*

Η επόμενη ενότητα ονομάζεται «Η κοκκινοσκουφίτσα» και οι δραστηριότητές της μπορούν να ενταχθούν στην Α΄ δημοτικού αλλά ορισμένες και στη Β΄. Αρχικά, υπάρχει αφήγηση του παραμυθιού της κοκκινοσκουφίτσας προσαρμοσμένο στην ηλικιακή ομάδα των μαθητών της Α΄ και Β΄ δημοτικού. Η συγκεκριμένη ενότητα αποτελείται από έξι υποενότητες, οι οποίες είναι «Η κοκκινοσκουφίτσα

διαβάζει», «φτιάξε την ιστορία», «και αν ήταν χειμώνας», «ανατροπή του μύθου», «το τσάι της γιαγιάς», «το γλέντι», «το παραμύθι της γιαγιάς». Οι δραστηριότητες που υπάρχουν σε αυτή την ενότητα είναι περισσότερο πολύπλοκες από τις προηγούμενες, συνδυαστικές με πολλές διαθεματικές αντιστοιχήσεις. Στην υποενότητα «Η κοκκινοσκουφίτσα διαβάζει» υπάρχουν δραστηριότητες που αφορούν τη δημιουργία λέξεων και σύνθεση λέξεων με συλλαβές, τη συμπλήρωση συλλαβών και λέξεων μέσα στο κείμενο με επικέντρωση στους διφθόγγους. Οι δραστηριότητες στις υπόλοιπες υποενότητες έχουν περισσότερο διαθεματικά στοιχεία και απαιτούν συνδυαστική σκέψη. Συνοπτικά, αφορούν την τοποθέτηση των εικόνων της ιστορίας στη σωστή σειρά, την ένδυση το χειμώνα και τα ζώα που υπάρχουν στη χώρα μας αυτή την εποχή του χρόνου, την ανατροπή του παραμυθιού και τη δημιουργία μιας εκδοχής από το μαθητή, κάποιες δραστηριότητες που συνδέονται με τη μαγειρική, μία δραστηριότητα με μαθηματικά, και τοποθέτηση εικόνων στη σωστή σειρά σύμφωνα με το παραμύθι της γιαγιάς «τζιτζικας και μέρμηγκας». Συνοψίζοντας, η συγκεκριμένη ενότητα χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία θεμάτων και δραστηριοτήτων με στόχευση στην καλλιέργεια δεξιοτήτων πέρα της γλωσσικής.

Η ενότητα «Ο λύκος και οι τέσσερις εποχές» απευθύνεται στη Β΄ δημοτικού. Ωστόσο, ορισμένες δραστηριότητες είναι αυξημένης δυσκολίας και θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και σε μεγαλύτερη τάξη. Η εισαγωγή στην ενότητα γίνεται με το παραμύθι του «καλλιεργημένου λύκου». Η συγκεκριμένη ενότητα χωρίζεται σε πέντε υποενότητες, «το σχολείο», «το φθινόπωρο», «ο χειμώνας», «η άνοιξη», «το καλοκαίρι».

Κάθε υποενότητα περιέχει τρεις με τέσσερις δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες έχουν μεγάλη ποικιλία θεμάτων και οι περισσότερες απαιτούν συνδυαστική σκέψη και φαντασία. Με μια γενική οπτική, οι δραστηριότητες αφορούν παραγωγή κειμένου,

*Εικόνα 5: Ο
καλλιεργημένος λύκος*

συμπλήρωση λέξεων μέσα σε κείμενο, τιτλοφόρηση ζωγραφικών πινάκων, ταίριασμα εικόνων-κειμένου και συμπλήρωση ημερολογίου. Γενικά, αυτή η ενότητα παρουσιάζει αρκετά δύσκολες δραστηριότητες που πιθανόν να μην πραγματοποιηθούν από όλους τους μαθητές.

Τέλος, η ενότητα «το εργαστήριο του δασκάλου» δίνει τη δυνατότητα να φτιάξει ο εκπαιδευτικός δικές του δραστηριότητες, χρησιμοποιώντας βέβαια συγκεκριμένο πλαίσιο δραστηριοτήτων. Ωστόσο, για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο, πρέπει να ακολουθηθεί μια συγκεκριμένη διαδικασία και να προμηθευτεί έναν κωδικό, ο οποίος θα του επιτρέψει την κατασκευή δραστηριοτήτων. Η συγκεκριμένη ενότητα δίνει μια σχετική ευελιξία στον εκπαιδευτικό, ώστε να προσαρμόσει μερικές δραστηριότητες στο επίπεδο και στις ανάγκες της τάξης του.

2.4.2. Μαργαρίτα 1

Η σειρά εκπαιδευτικού υλικού «Μαργαρίτα» δημιουργήθηκε από το «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης στα πλαίσια του προγράμματος «Ελληνόγλωσση Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στη Διασπορά» που χρηματοδοτείται από την Ε.Ε. και το Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ. Η σειρά *Μαργαρίτα* ανήκει στην κατηγορία «τα Ελληνικά ως ξένη γλώσσα για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση» και απευθύνεται σε ομοεθνείς μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς καθόλου γλωσσικές και με ελάχιστες ή και καθόλου ελληνογενείς πολιτισμικές προϋποθέσεις.

Πιο συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό υλικό *Μαργαρίτα 1* απευθύνεται σε παιδιά 6 με 7 ετών της πρώτης τάξης του Δημοτικού σχολείου στο εξωτερικό. Περιγράφει κοινωνικές περιστάσεις επικοινωνίας και αντίστοιχες λεκτικές πράξεις, οι οποίες οδηγούν τους μαθητές στην κατανόηση και στη χρήση κυρίως του προφορικού λόγου. Στόχος αυτού του εκπαιδευτικού υλικού είναι οι μαθητές να κατακτήσουν στοιχειώδεις γνώσεις για τη δομή της ελληνικής γλώσσας και επικοινωνιακές δεξιότητες. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί από το εκπαιδευτικό υλικό *Μαργαρίτα 1* το αντίστοιχο λογισμικό «Μαργαρίτα 1».

Το λογισμικό «Μαργαρίτα 1» έχει την εξής δομή. Το αρχικό μενού είναι χωρισμένο σε εννέα ενότητες «καλημέρα», «γεια σου», «σχολείο», «το κρυφτό», «Ζωολογικός κήπος», «το πάρτι», «ρούχα», «η μέρα», «παιζουμε», όπως φαίνεται παρακάτω (εικόνα 6). Κάθε ενότητα αποτελείται από πέντε υποενότητες «κείμενο», «λεξιλόγιο», «ασκήσεις», «παιχνίδι», «τέστ». Επιπλέον, υπάρχουν δύο ξεχωριστές επιλογές στο μενού, η πρώτη δείχνει τον τρόπο γραφής του ελληνικού αλφαβήτου και η δεύτερη περιέχει παιδικά και παραδοσιακά τραγούδια.

Εικόνα 6: Το λογισμικό «Μαργαρίτα 1»

Αφού προσδιορίστηκε η βασική δομή του λογισμικού, στη συνέχεια θα παρουσιαστεί συνοπτικά το γενικό περιεχόμενο κάθε υποενότητας. Η υποενότητα «κείμενο» περιέχει το βασικό γραπτό κείμενο κάθε ενότητας με παράλληλη δυνατότητα ακρόασης του κειμένου. Οι λέξεις «φωτίζονται» κατά τη διάρκεια της ακρόασης, ώστε ο χρήστης να καταλαβαίνει ποια λέξη ακούγεται. Επιπλέον, υπάρχει δυνατότητα ο χρήστης να ακούσει ξεχωριστά κάθε λέξη, όσες φορές επιθυμεί επιλέγοντάς τη. Η υποενότητα «λεξιλόγιο» περιέχει εικόνες που παρουσιάζουν εικονικά τις βασικές λέξεις κάθε ενότητας. Επιλέγοντας την κάθε εικόνα γίνεται ακρόαση της αντίστοιχης λέξης.

Οι υποενότητες «ασκήσεις» και «παιχνίδι» περιέχουν κάποιες δραστηριότητες σχετικές με το κείμενο και το λεξιλόγιό του. Πιο συγκεκριμένα, στις «ασκήσεις» οι δραστηριότητες έχουν τη μορφή πολλαπλής επιλογής και ταυρίσματος εικόνας-λέξης. Το «παιχνίδι» έχει λιγότερο τυποποιημένες δραστηριότητες, από τις οποίες οι περισσότερες είναι με τη μορφή κουίζ.

Τέλος, η υποενότητα «τεστ» περιέχει μία άσκηση κάθε φορά, η οποία αφορά τη συμπλήρωση γραμμάτων μέσα σε λέξεις. Οι λέξεις είναι αυτές παρουσιάστηκαν ήδη στο κείμενο και στο λεξιλόγιο. Συγκεκριμένα, δίνονται μπερδεμένα τα γράμματα και οι λέξεις με κενά, και ο χρήστης καλείται να τοποθετήσει τα γράμματα στις σωστές θέσεις.

2.4.3. Μαθαίνω τη γλώσσα μου-Το παράξενο ταξίδι του Φουντούλη

Το λογισμικό «το παράξενο ταξίδι του Φουντούλη» δημιουργήθηκε από τις εκδόσεις *Καστανιώτης* στα πλαίσια εκδόσεων πολυμέσων. Στη συνέχεια, το λογισμικό πήρε πιστοποίηση και από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Το συγκεκριμένο λογισμικό απευθύνεται στους μαθητές Νηπιαγωγείου και στις Α΄ και Β΄ τάξεις του Δημοτικού. Είναι βασισμένο στις αρχές της *επικοινωνιακής προσέγγισης* της γλώσσας, δηλαδή στην εκμάθηση εκ μέρους του μαθητή γλωσσικών φαινομένων μέσα από περιστάσεις επικοινωνίας. (Μήτσης, 2004) Με λίγα λόγια, ακολουθεί τις θεωρητικές κατευθύνσεις των ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ (2003) του μαθήματος της γλώσσας.

Εικόνα 7: Το λογισμικό «Το παράξενο ταξίδι του Φουντούλη»

Η ιστορία του «Φουντούλη», ενός σκίουρου που έπεσε από ένα δέντρο του δάσους στο ποτάμι και από εκεί ταξίδεψε σε διαφορετικά μέρη και τέλος ξαναγύρισε στο δάσος, είναι ο βασικός άξονας πάνω στον οποίο στηρίζονται οι δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, η δομή του λογισμικού είναι η εξής. Η αρχική σελίδα χωρίζεται σε τρεις ενότητες: το «νηπιαγωγείο», η «Α΄ Δημοτικού», και η «Β΄ Δημοτικού». Σε κάθε ενότητα εκτυλίσσονται οι δραστηριότητες πάνω στην ιστορία που προανέφερα. Δηλαδή, η ίδια ιστορία επαναλαμβάνεται τρεις φορές, και αυτό που διαφοροποιείται είναι το είδος και η δυσκολία των δραστηριοτήτων. Ο Φουντούλης κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του περνάει από το ποτάμι, τη θάλασσα, την πόλη, το

ζωολογικό κήπο και τέλος γυρίζει στο δάσος. Τα πέντε μέρη που περνάει ο Φουντούλης αποτελούν τις υποενότητες που υπάρχουν σε κάθε ενότητα και μέσα στις οποίες αναπτύσσονται οι δραστηριότητες.

Για το Νηπιαγωγείο υπάρχουν συνολικά επτά δραστηριότητες. Από δύο για τις υποενότητες ο «Φουντούλης στο ποτάμι» και «στη θάλασσα» και από μία για τις υποενότητες ο «Φουντούλης στην πόλη», «στο ζωολογικό κήπο» και «στο δάσος». Οι δραστηριότητες στην ενότητα αυτή είναι απλές και αφορούν το χρωματισμό εικόνας, την εύρεση αντικειμένων στο χώρο και το ταίριασμα εικόνας και ήχου.

Η ενότητα της Α΄ Δημοτικού περιέχει δεκατέσσερις δραστηριότητες. Από τρεις δραστηριότητες αποτελούνται οι υποενότητες «ο Φουντούλης στο ποτάμι», «στην πόλη», «στο ζωολογικό κήπο», και «στο δάσος», ενώ από δύο αποτελείται η υποενότητα «ο Φουντούλης στη θάλασσα». Οι δραστηριότητες γενικά αφορούν τη συμπλήρωση γραμμάτων και λέξεων, το σωστό τονισμό λέξεων, ανάγνωση και κατανόηση κειμένου και εν συνεχεία απαντήσεις σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής. Τα θέματα που εντοπίζονται είναι τα φρούτα και τα λαχανικά, ζώα της θάλασσας, μεταφορές και κυριολεξίες, τα σήματα της κυκλοφορίας, τα επαγγέλματα, πινακίδες για το περιβάλλον και η πρόσκληση. Οι δραστηριότητες στο σύνολό τους είναι προσαρμοσμένες στην ηλικιακή ομάδα των μαθητών, αν και ορισμένες είναι αυξημένης δυσκολίας.

Τέλος, η ενότητα της Β΄ Δημοτικού περιέχει δώδεκα δραστηριότητες. Από αυτές από δύο περιέχονται στις υποενότητες «ο Φουντούλης στο ποτάμι», «στο ζωολογικό κήπο», και «στο δάσος», ενώ από τρεις περιέχονται στις υποενότητες «ο Φουντούλης στη θάλασσα» και «στην πόλη». Οι δραστηριότητες αφορούν τη συμπλήρωση λέξεων, παραγωγή σύντομου κειμένου, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής μετά από ανάγνωση κειμένου. Γενικά, και στις τρεις ενότητες εντοπίζεται η ίδια θεματολογία και παρόμοιοι τύποι δραστηριοτήτων, ενώ οι διαφοροποιήσεις βρίσκονται στο επίπεδο δυσκολίας των δραστηριοτήτων.

Κεφάλαιο 3^ο

Θεωρητικό πλαίσιο

3.1. Εποικοδομητισμός και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)

Ο *εποικοδομητισμός* γενικά υποστηρίζει ότι η φύση της ανθρώπινης αντιληπτικής, μαθησιακής και επικοινωνιακής ικανότητας δεν είναι αντικειμενική ούτε μεταφέρεται αυτούσια από έναν πομπό σε ένα δέκτη λόγω της σχετικότητας της ατομικής εμπειρίας. Η γνώση οικοδομείται σταδιακά από το ίδιο το υποκείμενο, το οποίο στηρίζεται στις εμπειρίες του και τις προϋπάρχουσες γνώσεις του και, με τη σωστή καθοδήγηση, κατακτά τους μαθησιακούς στόχους που έχουν τεθεί. Η κατάκτηση της γνώσης συνδέεται στενά με τις αλληλεπιδράσεις που συμβαίνουν ανάμεσα στο υποκείμενο και το κοινωνικό περιβάλλον. Εν ολίγοις, η γνώση είναι αποτέλεσμα ατομικής δραστηριοποίησης και οικοδόμησης στα πλαίσια αλληλεπιδράσεων με το περιβάλλον.

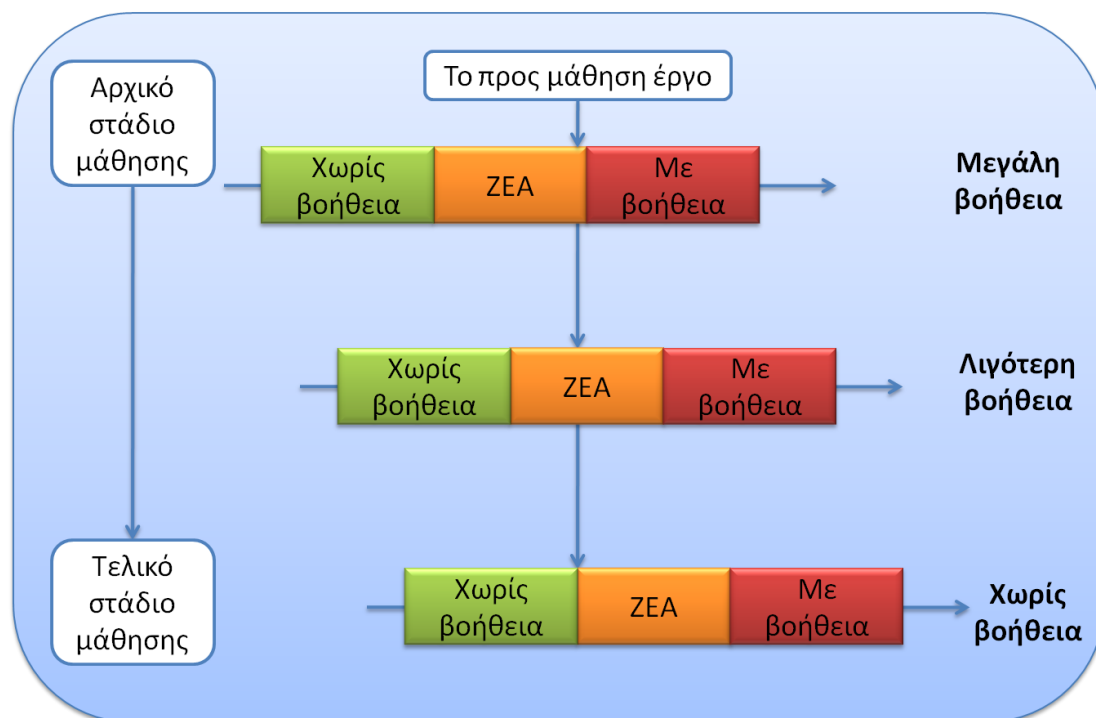
Υπό αυτό το πρίσμα, εκπαιδευτικοί και μαθητές καλούνται να χρησιμοποιήσουν τις τεχνολογίες των πληροφοριών και της επικοινωνίας και να αποκτήσουν έναν πιο ενεργό και αλληλεπιδραστικό ρόλο με την τεχνολογία και τη μάθηση, ώστε με τη βοήθεια των ΤΠΕ να οικοδομήσουν ενεργά τη νέα γνώση. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκαν υπολογιστικά συστήματα, τα οποία στοχεύουν στη μάθηση μέσω της ανακάλυψης, της διερεύνησης και της οικοδόμησης της γνώσης. Δηλαδή, τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα και οι εφαρμογές δεν πρέπει να παρέχουν μόνο έτοιμη γνώση, αλλά να δημιουργούν καταστάσεις στις οποίες οι μαθητές θα κάνουν χρήση των δικών τους ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Συμπερασματικά, οι ΤΠΕ είναι αναγκαίο να στηρίξουν τη μάθηση όχι μόνο ως πηγές πληροφόρησης, αλλά κυρίως ως εργαλεία και διευκολυντές της σκέψης και της οικοδόμησης της γνώσης από τους μαθητές. (Υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πληροφορικής που θα διδάξουν στα 800 ολοήμερα Δημοτικά σχολεία με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ), 2010: 17-25· Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης, 2010)

3.2. Η ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης και τα Βοηθήματα

Οι μαθητές στο σχολείο κατά τη διαδικασία της μάθησης έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν μόνοι τους κάποιες δραστηριότητες ή ενέργειες, αλλά για να επεκτείνουν τις γνώσεις τους και τις ικανότητές τους χρειάζονται τη στήριξη του εκπαιδευτικού και των συμμαθητών τους. Η *ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης* δηλώνει αυτή την εν δυνάμει κατάσταση που βρίσκονται οι μαθητές, η οποία

οριοθετείται ανάμεσα στο πραγματικό αναπτυξιακό επίπεδο, δηλαδή της ικανότητας του μαθητή να ανταποκριθεί μόνος του σε κάποιες μαθησιακές απαιτήσεις, και στο επίπεδο της εν δυνάμει ανάπτυξης, δηλαδή της ανταπόκρισης του μαθητή κάτω από τη βοηθητική συμβολή και στήριξη του εκπαιδευτικού ή και των συμμαθητών.

Η ανάπτυξη των μαθητών σύμφωνα με τη ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης απαιτεί τη στήριξη και τη βοήθεια του περιβάλλοντος (εκπαιδευτικού), ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μεταβούν από ένα επίπεδο ανάπτυξης στο επόμενο. Παρακάτω παρουσιάζεται σχηματικά η διαδικασία μάθησης ενός μαθητή σύμφωνα με τη δυναμική της ζώνης της επικείμενης ανάπτυξης.

Σχήμα 1: Η δυναμική της ζώνης της επικείμενης ανάπτυξης

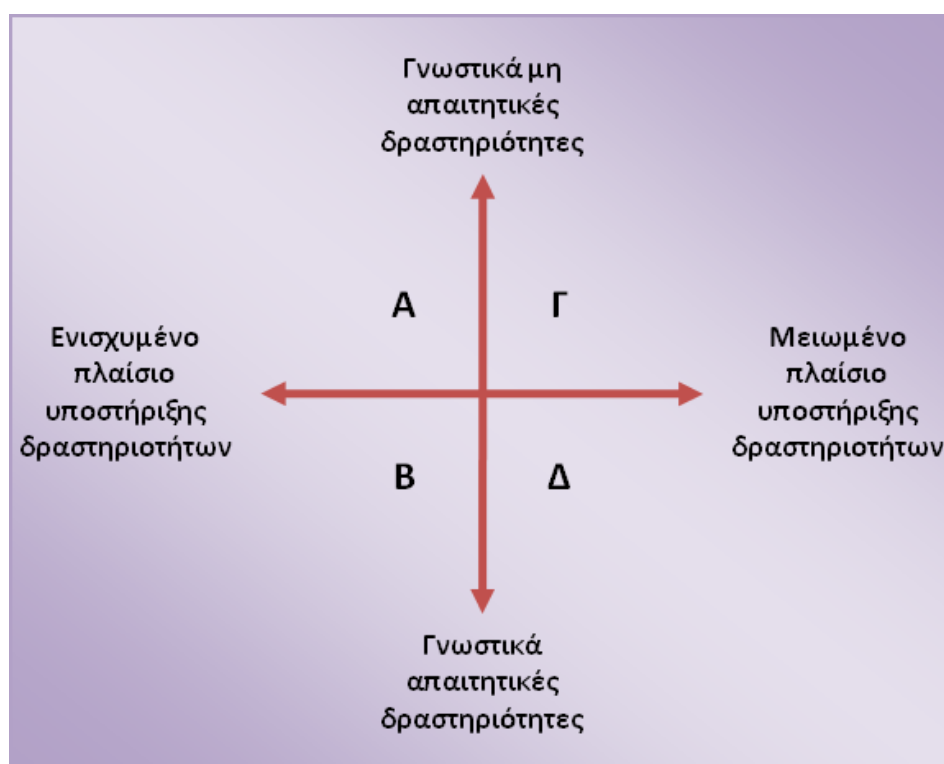
Στις πρώτες φάσεις μάθησης ο μαθητής χρειάζεται μεγάλη βοήθεια για να πραγματοποιήσει δραστηριότητες οι οποίες βρίσκονται στο ανώτερο άκρο της ζώνης. Με τη βοήθεια και τη στήριξη που του παρέχεται βαθμιαία αποκτά εμπειρία στο προς διδασκαλία θέμα, και η ζώνη μετατοπίζεται ως αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας. Τέλος, ο μαθητής είναι ικανός να πραγματοποιήσει αποτελεσματικά δραστηριότητες και ενέργειες προς το διδασκαλία θέμα χωρίς την παραμικρή βοήθεια, αν και στην αρχή για τις ίδιες δραστηριότητες χρειαζόταν ενισχυμένη βοήθεια. Αυτή η διαδικασία μπορεί να συνεχίζεται στο διηνεκές, καθώς η μάθηση δεν έχει όρια. (Vygotsky, 1997:144-155; Σκουμιός, 2009: 71-73)

Στα πλαίσια της ζώνης της επικείμενης ανάπτυξης, ο μαθητής χρειάζεται βοήθεια και στήριξη, ώστε να μετατοπιστεί η ζώνη και να πραγματοποιηθούν τα επιθυμητά

μαθησιακά αποτελέσματα. Η βοήθεια αυτή μπορεί να δοθεί από τον εκπαιδευτικό με τη στήριξη ή όχι βοηθημάτων, αλλά ορισμένες φορές και από τους συμμαθητές. Τα βοηθήματα εντάσσονται ακριβώς σε αυτό το σημείο, ώστε να διευκολύνουν τη δουλειά του εκπαιδευτικού και να ενισχύσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθητή. Επιπλέον, έχουν τη δυνατότητα να εμφανίσουν διαβαθμίσεις στη στήριξη ακολουθώντας τη δυναμική της Ζώνης, όπως περιγράφηκε παραπάνω. Το ηλεκτρονικό περιβάλλον, λοιπόν, το οποίο εμφανίζεται σε αυτή την εργασία, έχει το ρόλο του βοηθήματος, συντελώντας σε καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, εφόσον γίνει σωστή χρήση του από τον εκπαιδευτικό.

3.3. Το Εύρος της Πλαισιακής Στήριξης και ο Βαθμός Νοητικής Εμπλοκής στις Γνωστικές Δραστηριότητες

Οι μαθητές κατά την αλληλεπίδραση τους μέσα στην τάξη καλούνται να ανταποκριθούν στις γνωστικές και γλωσσικές απαιτήσεις του εκπαιδευτικού. Οι απαιτήσεις αυτές εμφανίζονται με τη μορφή δραστηριοτήτων, οι οποίες συχνά υποστηρίζονται με ενέργειες και βοηθήματα από τον εκπαιδευτικό. Η στήριξη από τον εκπαιδευτικό σε σχέση με τις προαναφερθείσες απαιτήσεις μπορούν να αποτυπωθούν σχηματικά σε δύο άξονες όπως φαίνεται παρακάτω.

Σχήμα 2: Εύρος πλαισιακής στήριξης και βαθμός νοητικής εμπλοκής στις γνωστικές δραστηριότητες στη σχολική τάξη.

Στον κάθετο άξονα δηλώνονται οι γνωστικές απαιτήσεις που διέπουν τις δραστηριότητες που θέτει ο εκπαιδευτικός. Δηλαδή το ένα άκρο του άξονα αφορά

δραστηριότητες οι οποίες δεν προϋποθέτουν γνωστικές προϋποθέσεις από τους μαθητές, ενώ το άλλο άκρο του άξονα αφορά δραστηριότητες οι οποίες προϋποθέτουν σημαντικές γνωστικές απαιτήσεις από τους μαθητές. Ο οριζόντιος άξονας δηλώνει την υποστήριξη που παρέχει ο εκπαιδευτικός στους μαθητές του. Το ένα του άκρο δηλώνει ένα ενισχυμένο πλαίσιο υποστήριξης των μαθητών από τον εκπαιδευτικό, ενώ το άλλο άκρο δηλώνει τη δράση των μαθητών με ελάχιστη υποστήριξη.

Η τομή των δύο αξόνων δημιουργεί τέσσερα τεταρτημόρια. Το Α τεταρτημόριο αφορά δραστηριότητες του εκπαιδευτικού οι οποίες δεν είναι απαιτητικές γνωστικά, αλλά συμβαίνουν σε ένα ενισχυμένο πλαίσιο στήριξης. Οι ενέργειες που εντάσσονται σε αυτό το τεταρτημόριο είναι απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία μια τάξης και αφορούν κυρίως στις διαπροσωπικές σχέσεις του εκπαιδευτικού με τους μαθητές. Το Β τεταρτημόριο περιλαμβάνει δραστηριότητες οι οποίες είναι γνωστικά απαιτητικές. Όμως, αυτές εκτελούνται από τους μαθητές σε ένα ενισχυμένο πλαίσιο υποστήριξης, δηλαδή ο εκπαιδευτικός στηρίζει συνεχώς τους μαθητές προσφέροντας μάλιστα επανατροφοδότηση. Στο Γ τεταρτημόριο εντάσσονται δραστηριότητες οι οποίες δεν είναι γνωστικά απαιτητικές και κατά τη διάρκεια των οποίων οι μαθητές λαμβάνουν ελάχιστη στήριξη. Μία τέτοια δραστηριότητα, παραδείγματος χάρη, είναι η αντιγραφή των μαθητών από τον πίνακα. Στο Δ τεταρτημόριο περιλαμβάνονται δραστηριότητες οι οποίες είναι γνωστικά απαιτητικές αλλά οι μαθητές λαμβάνουν μειωμένη πλαισιακή στήριξη. Για παράδειγμα, μία έκθεση θα μπορούσε να ενταχθεί σε αυτή την κατηγορία ή ένα διαγώνισμα. Όπως γίνεται αντιληπτό, το κάθε τεταρτημόριο διαδραματίζει ένα συγκεκριμένο ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Την επιλογή χρησιμοποίησης δραστηριοτήτων, που εντάσσονται στα παραπάνω τεταρτημόρια, αναλαμβάνει ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης του και τους σκοπούς που ο ίδιος επιθυμεί να εξυπηρετήσει. (Καζούλλη, 2000: 95-100 Cummins, 2005: 106-109).

Το ηλεκτρονικό περιβάλλον με το οποίο ασχολείται η παρούσα εργασία εντάσσεται στο Β τεταρτημόριο του παραπάνω σχήματος. Δηλαδή, το ηλεκτρονικό μαθησιακό περιβάλλον χρησιμοποιείται από τον εκπαιδευτικό, για να δημιουργήσει ένα ενισχυμένο πλαίσιο στήριξης των μαθητών οι οποίοι αναλαμβάνουν να εκτελέσουν γνωστικά απαιτητικές δραστηριότητες. Επιπλέον, το περιβάλλον μπορεί να προσφέρει στήριξη σε διαδικασίες επανάληψης της συγκεκριμένης ύλης. Συμπερασματικά, το μαθησιακό ηλεκτρονικό περιβάλλον έχει στόχο να στηρίξει τη διδασκαλία του εκπαιδευτικού, αποτελώντας ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια του, και όχι να τον αντικαταστήσει.

Κεφάλαιο 4^ο

Μεθοδολογία

4.1. Μελέτη περίπτωσης

Η *μελέτη περίπτωσης* (Cohen, Manion, 1997: 152-157 Verma, Mallick, 2004: 229-231) είναι ένας όρος που περιλαμβάνει μια ευρεία κλίμακα ερευνητικών τακτικών και μεθόδων. Μάλιστα, έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλούς επιστημονικούς κλάδους. Έχει ως αντικείμενο τη μελέτη των διαπροσωπικών σχέσεων και τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε γεγονότα και καταστάσεις. Δηλαδή, η μελέτη περίπτωσης επικεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα ερευνώντας και καταγράφοντας τους τρόπους με τους οποίους τα γεγονότα ή οι καταστάσεις συμπράττουν, ώστε να δημιουργήσουν συγκεκριμένα αποτελέσματα. Η μελέτη περίπτωσης μπορεί να είναι μία λεπτομερής μελέτη ενός ατόμου, μιας ομάδας, ή ενός γεγονότος και για να έχει αξία θα πρέπει να περιλαμβάνει τη συλλογή εκτεταμένων δεδομένων από το άτομο ή την ομάδα που εξετάζεται. Το είδος των δεδομένων και οι μέθοδοι συλλογής εξαρτώνται από τη φύση της περίπτωσης, η οποία εξετάζεται.

Η μελέτη περίπτωσης στην εκπαιδευτική έρευνα μπορεί να έχει τρεις μορφές. Αυτές οι τρεις μορφές, οι οποίες συναντιούνται, συνήθως, είναι η παρατήρηση, η ιστορική και η κλινική μελέτη. Η παρατήρηση επικεντρώνεται στην ανάλυση σε βάθος ενός ιδρύματος, ενός σχολείου, μιας τάξης ή μιας ομάδας παιδιών που ορίζονται με βάση κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Η ιστορική μελέτη συχνά ασχολείται με την πρόοδο ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος, η οποία γίνεται με βάση διάφορα γραπτά δεδομένα και στοιχεία εγγράφων. Τέλος, η κλινική μελέτη εστιάζεται σε προβλήματα ατόμων και συχνά την αναλαμβάνουν ψυχολόγοι.

Στη παρούσα πτυχιακή εργασία η μελέτη περίπτωσης στην εκπαιδευτική έρευνα έχει τη μορφή της παρατήρησης. Συγκεκριμένα, γίνεται παρατήρηση σε μία σχολική τάξη Α΄ δημοτικού και μελετάται η αλληλεπίδραση των μαθητών με το ηλεκτρονικό περιβάλλον, του εκπαιδευτικού με τους μαθητές, του εκπαιδευτικού με το ηλεκτρονικό περιβάλλον. Γενικά, παρατηρείται η πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, επικεντρωμένη στη συμβολή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος.

4.2. Συνέντευξη

Η συνέντευξη είναι ένα εργαλείο το οποίο συναντάται, και χρησιμοποιείται ευρέως στην καθημερινή ζωή. Οι στόχοι και οι μορφές μιας συνέντευξης μπορεί να είναι πολλές και ποικίλες. Για παράδειγμα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την αξιολόγηση ή την εκτίμηση ενός ατόμου, για την επιλογή ή την προώθηση ενός

εργαζομένου, για την επίτευξη θεραπευτικής αλλαγής (ψυχιατρική συνέντευξη), για τη συγκέντρωση στοιχείων σε επισκοπήσεις ή πειραματικές καταστάσεις, για τη δειγματολόγηση απόψεων των ερωτωμένων κ.α. Γενικά, αυτό που χαρακτηρίζει μία συνέντευξη είναι η παρουσία μιας πλευράς η οποία αναζητά πληροφορίες και μιας η οποία παρέχει πληροφορίες. Ο όρος, λοιπόν, συνέντευξη είναι ευρύς γι' αυτό το λόγο θα γίνει στη συνέχεια επικέντρωση στη χρήση της συνέντευξης ως ερευνητικού εργαλείου.

Η *ερευνητική συνέντευξη* (Cohen, Manion, 1997) έχει οριστεί ως συζήτηση δύο ατόμων που αρχίζει από τον συνεντευκτή με σκοπό την απόκτηση σχετικών με την έρευνα πληροφοριών, και επικεντρώνεται από αυτόν σε περιεχόμενο, το οποίο έχει καθοριστεί από τους στόχους της έρευνας. Η συλλογή των στοιχείων γίνεται μέσω της άμεσης λεκτικής συναλλαγής. Με αυτή την πρακτική, τα στοιχεία τα οποία συλλέγονται παρουσιάζουν μεγάλο βάθος, ωστόσο εμφανίζονται και μειονεκτήματα, όπως ότι υπάρχει μεγάλη υποκειμενικότητα, καθώς είναι πιθανό να επηρεαστεί ο ερωτώμενος από τον συνεντευκτή. Η ερευνητική συνέντευξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή πληροφοριών ως προς τα αντικείμενα μιας έρευνας, για τον εντοπισμό μεταβλητών και σχέσεων ή για τον έλεγχο υποθέσεων και για την υπόδειξη νέων. Μπορεί, ακόμα, να αποτελέσει μέρος μιας έρευνας, χρησιμοποιούμενη σε συνδυασμό με άλλες μεθόδους.

Στην ερευνητική συνέντευξη μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερα διαφορετικά είδη: *τη δομημένη συνέντευξη, τη μη δομημένη, τη μη κατευθυντική και την εστιασμένη* (Cohen, Manion, 1997). Η δομημένη συνέντευξη είναι αυτή στην οποία το περιεχόμενο και η διαδικασία είναι οργανωμένα εκ των προτέρων. Η αλληλουχία και η διατύπωση των ερωτήσεων είναι καθορισμένα βάσει σχεδιαγράμματος και γενικά δίνεται ελάχιστη ελευθερία. Χαρακτηρίζεται ως μια κλειστή κατάσταση. Η μη δομημένη συνέντευξη είναι μια ανοιχτή κατάσταση και έχει μεγάλη ελευθερία και ευελιξία. Οι στόχοι και οι επιδιώξεις της έρευνας καθορίζουν τις ερωτήσεις που τίθενται, αλλά υπάρχει ελευθερία στην αλληλουχία στο περιεχόμενο και στη διατύπωση των ερωτήσεων. Βέβαια, σε καμιά περίπτωση η μη δομημένη συνέντευξη δε μπορεί να χαρακτηριστεί ως τυχαία υπόθεση. Η μη κατευθυντική συνέντευξη, ως ερευνητική τεχνική προέρχεται από τη θεραπευτική ή τη ψυχιατρική συνέντευξη. Ο συνεντευκτής εκδηλώνει ελάχιστη καθοδήγηση και ο ερωτώμενος έχει την ελευθερία να εκφράσει τα υποκειμενικά του συναισθήματα απόλυτα και αυθόρμητα. Τέλος, η εστιασμένη συνέντευξη είναι παρόμοια με την προηγούμενη μόνο που υπάρχει κάποιος έλεγχος. Εστιάζεται στις υποκειμενικές απαντήσεις του ερωτούμενου για μια γνωστή κατάσταση που έχει λάβει μέρος, η οποία όμως έχει αναλυθεί προηγουμένως από τον συνεντευκτή. Έτσι ο συνεντευκτής έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει στοιχεία από τη συνέντευξη για να τεκμηριώσει ή να απορρίψει υποθέσεις. (Cohen, Manion, 1997: 371-387)

Στην παρούσα εργασία, χρησιμοποιήθηκε η ερευνητική συνέντευξη για την παροχή πληροφοριών και την έκφραση απόψεων και εντυπώσεων σχετικά με το ηλεκτρονικό περιβάλλον. Αποτέλεσε ένα εργαλείο για την καταγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας σε συνδυασμό με άλλες μεθόδους (μελέτη περίπτωσης). Η μορφή των συνεντεύξεων ήταν πιο κοντά στη μη δομημένη μορφή συνέντευξης, αφήνοντας ελευθερία και ευελιξία στη διατύπωση των απόψεων των ερωτούμενων, ενώ, παράλληλα, τηρείτο ένα πλαίσιο το οποίο δεν άφηνε περιθώρια για παρεκβολές από τους στόχους της έρευνας. Στη συνέχεια της εργασίας, θα παρουσιαστούν το ηλεκτρονικό περιβάλλον, καθώς και τα αποτελέσματα των ερευνητικών διαδικασιών.

Κεφάλαιο 5^ο

Αποτελέσματα

5.1. Υλοποίηση ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος

Η κατασκευή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος αποτελεί το κεντρικό σημείο αυτής της έρευνας. Συνεπώς, χρειάστηκε ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να βρεθούν τα κατάλληλα εργαλεία κατασκευής του περιβάλλοντος. Δηλαδή, τέτοια εργαλεία, ώστε, αφενός, να είναι δυνατή η χρήση τους από ένα φοιτητή και, αφετέρου, να είναι αποτελεσματικά και να πετύχουν ένα αισθητικά και λειτουργικά καλό αποτέλεσμα. Συνολικά, τα προγράμματα-εργαλεία που επιλέχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν ήταν τέσσερα.

Το κύριο πρόγραμμα κατασκευής που χρησιμοποιήθηκε είναι το Multimedia Fusion 2 (MMF2), το οποίο είχε διδαχτεί στα πλαίσια πανεπιστημιακού μαθήματος. Το Multimedia Fusion 2 είναι ένα λογισμικό το οποίο δημιουργήθηκε από την Clickteam και σχεδιάστηκε κυρίως για τη δημιουργία εφαρμογών και παιχνιδιών για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη να χρησιμοποιεί δικό του υλικό εικόνες, ήχους, animations, και έπειτα να εισάγει εντολές και να προγραμματίζει την εφαρμογή πετυχαίνοντας τη διαδραστικότητα που επιθυμεί. Η χρήση του συγκεκριμένου λογισμικού δεν προϋποθέτει τη γνώση κάποιας γλώσσας προγραμματισμού, καθώς η εισαγωγή των εντολών έχει τη μορφή «drag and drop».

Εικόνα 8: Το Multimedia Fusion 2

Ένα άλλο λογισμικό που χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος είναι το Gimp 2, το οποίο επίσης διδάχτηκε στα πλαίσια πανεπιστημιακού μαθήματος. Το Gimp είναι ένα ελεύθερο λογισμικό επεξεργασίας εικόνας, το οποίο είναι πιο απλό και προσιτό στο χρήστη από το γνωστό Photoshop παρέχοντας παράλληλα μια μεγάλη γκάμα δυνατοτήτων.

Εικόνα 9: Το Gimp 2

Λιγότερο χρησιμοποιήθηκε το Power Point, το οποίο είναι ένα πρόγραμμα της Microsoft που χρησιμοποιείται συνήθως για παρουσιάσεις. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα χρησιμοποιήθηκε σε συνδυασμό με το Gimp. Τα διάφορα σχήματα και ορισμένες γραμματοσειρές είναι παρμένα από το Power Point. Τα τελευταία αφού επεξεργάστηκαν και μετατράπηκαν σε μορφή εικόνας (jpeg ή png) στο Gimp, ακολούθως εισάχθηκαν στο MMF2.

Εικόνα 10: Το Power Point

Τέλος, το πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε για τις ηχογραφήσεις είναι το Audacity. Είναι ένα ελεύθερο πρόγραμμα, ψηφιακής επεξεργασίας ήχου και ηχογράφησης που μάλιστα, κέρδισε το βραβείο του SourceForge.net, ως το καλύτερο Πρόγραμμα Πολυμέσων το 2007.

Εικόνα 11: Το Audacity

5.2. Περιγραφή ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος

5.2.1. Γενική περιγραφή

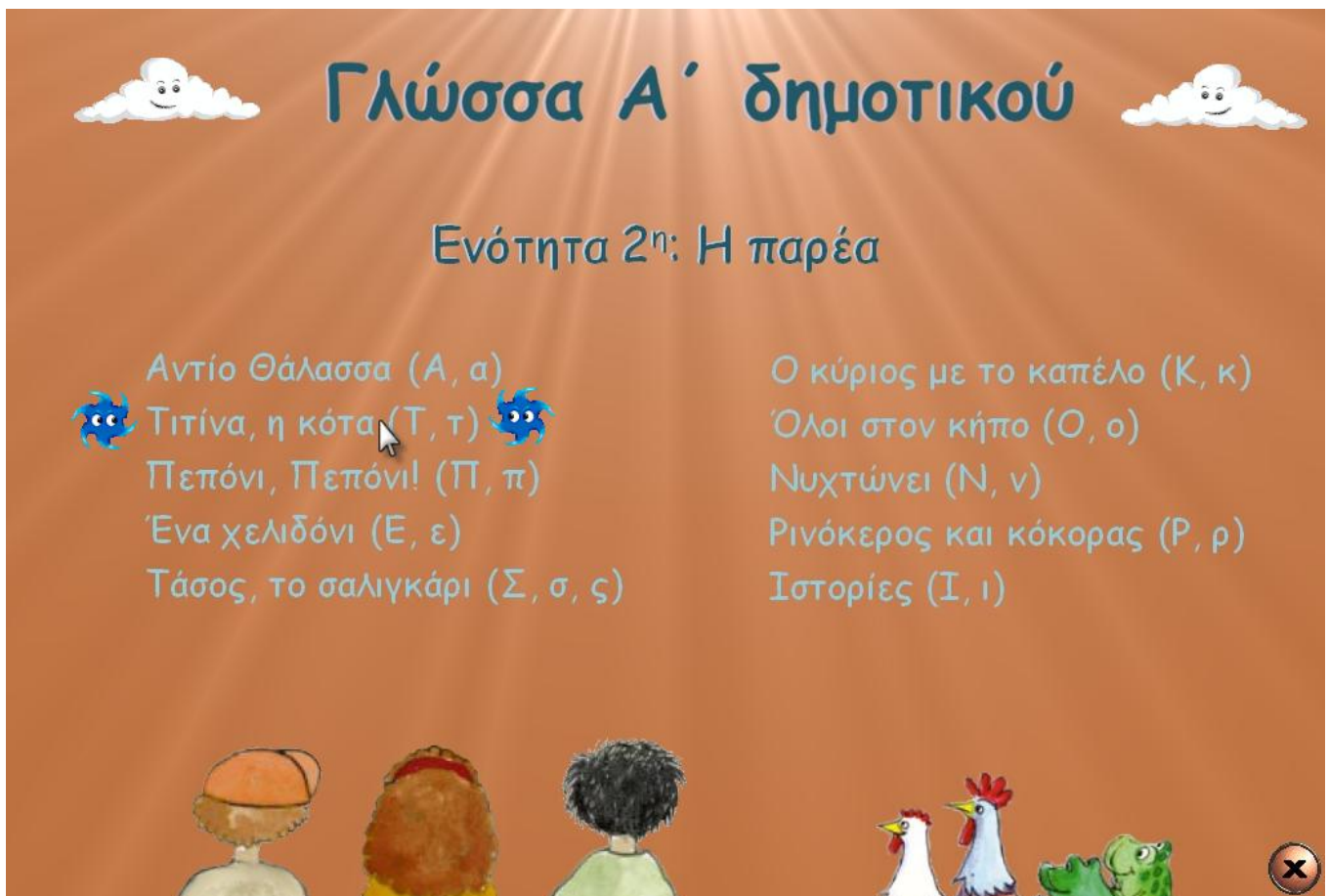
Το ηλεκτρονικό μαθησιακό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» που δημιουργήθηκε στα πλαίσια αυτής της πτυχιακής εργασίας στηρίχτηκε στο σχολικό εγχειρίδιο «Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες, Γλώσσα Α΄ δημοτικού». Τα κείμενα, οι εικόνες και οι δραστηριότητες έχουν αντληθεί από το σχολικό εγχειρίδιο, αλλά έχουν υποστεί επεξεργασία ώστε να είναι λειτουργικές στο ηλεκτρονικό περιβάλλον. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες μικρής έκτασης προσθήκες, πέρα από το υλικό του σχολικού εγχειριδίου, οι οποίες έρχονται να στηρίξουν περεταίρω το προς διδασκαλία κεφάλαιο.

Το ηλεκτρονικό περιβάλλον δημιουργήθηκε βασιζόμενο στις θεωρίες της *Ζώνης της Επικείμενης Ανάπτυξης*, του *Εύρους της Πλαισιακής Στήριξης και του Βαθμού Νοητικής Εμπλοκής στις Γνωστικές Δραστηριότητες*, στα πλαίσια του *εποικοδομητικού μοντέλου διδασκαλίας και όπως αυτό επιτάσσει να γίνει η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία*. Συγκεκριμένα, το ηλεκτρονικό περιβάλλον σχεδιάστηκε για να αποτελέσει ένα βοήθημα το οποίο μαζί με τον εκπαιδευτικό θα συμβάλει στη γνωστική ανάπτυξη των μαθητών. Ο ρόλος, οι λειτουργίες και οι σκοποί του βοηθήματος με βάση τις θεωρίες που προαναφέρθηκαν περιγράφηκαν αναλυτικά στο κεφάλαιο 3.

Το περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» επικεντρώθηκε στην ενότητα 2 «Η παρέα» του σχολικού εγχειριδίου, η οποία αποτελείται από δέκα κεφάλαια και στο κάθε ένα γίνεται διδασκαλία ενός γράμματος. Συγκεκριμένα, τα κεφάλαια είναι, αντί θάλασσα (Α, α), Τιτίνα, η κότα (Τ, τ), πεπόνι, πεπόνι! (Π, π), ένα χελιδόνι (Ε, ε), Τάσος, το σαλιγκάρι (Σ, σ, ς), ο κύριος με το καπέλο (Κ, κ), όλοι στον κήπο (Ο, ο), νυχτώνει (Ν, ν), ρινόκερος και κόκορας (Ρ, ρ), ιστορίες (Ι, ι). Συνεπώς, το λογισμικό αποτελείται από αυτά τα κεφάλαια και στη συνέχεια θα παρουσιαστεί η δομή του.

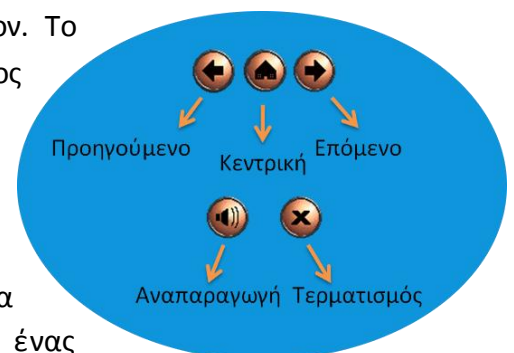
5.2.2. Αναλυτική παρουσίαση της δομής και του περιεχομένου του ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος «Γλώσσα Α΄ δημοτικού»

Η δομή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος είναι απλή. Αποτελείται από την αρχική σελίδα η οποία εμφανίζει τα δέκα κεφάλαια που προαναφέρθηκαν και από τα οποία ο χρήστης μπορεί να επιλέξει όποιο επιθυμεί (εικόνα 12). Το κάθε κεφάλαιο αποτελείται από τρία ή τέσσερα υποκεφάλαια «σελίδες», τα οποία περιέχουν τα κείμενα του σχολικού εγχειριδίου ή δραστηριότητες. Στη συνέχεια, θα γίνει πιο αναλυτική περιγραφή των περιεχομένων των κεφαλαίων.

Εικόνα 12: Η αρχική σελίδα του ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος « Γλώσσα Α΄ δημοτικού»

Σε αυτό, λοιπόν, το σημείο κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν τα πλήκτρα τα οποία εμφανίζονται σε αυτό το ηλεκτρονικό περιβάλλον. Το βελάκι προς τα αριστερά παραπέμπει πίσω, το βελάκι προς τα δεξιά παραπέμπει μπροστά, το σπιτάκι παραπέμπει στην αρχική σελίδα, το ηχείο αναπαραγάγει ήχο (ηχογράφηση κειμένου) και το Χ τερματίζει το ηλεκτρονικό περιβάλλον (εικόνα 13). Όταν ο χρήστης περνάει το δείκτη του ποντικιού πάνω από τα πλήκτρα (on-over), αυτά αλλάζουν χρώμα και ακούγεται ένας χαρακτηριστικός ήχος.

Εικόνα 13: Τα πλήκτρα

Η πρώτη σελίδα κάθε κεφαλαίου περιέχει το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου, όπως και τη βοηθητική εικόνα που το συνοδεύει. Το κείμενο είναι δραματοποιημένο, και ο χρήστης πατώντας το πλήκτρο με το «ηχείο» μπορεί να το ακούσει όσες φορές θέλει. Κάθε πρόταση φωτίζεται ενώ δραματοποιείται, ώστε ο χρήστης να μπορεί να παρακολουθήσει το κείμενο σε αντιστοιχία με τη δραματοποίηση. Πατώντας το δεξί πλήκτρο του ποντικιού μπορεί να σταματήσει τη δραματοποίηση οποιαδήποτε στιγμή επιθυμεί. Ακολουθούν ορισμένα δείγματα από τις πρώτες σελίδες των κεφαλαίων.

Αντίο Θάλασσα

– Άρη, Μαρίνα! Ελάτε! Πάμε.

– Αα, μαμά, έλα!
Ένας αχινός!
Θα πάρω άμμο από την παραλία.

– Αντίο, θάλασσα.

Α α Α α Α α

Εικόνα 14: Η πρώτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Αντίο θάλασσα»

– Άρη, Μαρίνα! Ελάτε! Πάμε.

– Αα, μαμά, έλα!
Ένας αχινός!
Θα πάρω άμμο από την παραλία.

– Αντίο, θάλασσα.

Εικόνα 15: Η πρόταση φωτίζεται ενώ δραματοποιείται

Ο κύριος με το καπέλο

– Ένας κύριος στον κήπο!

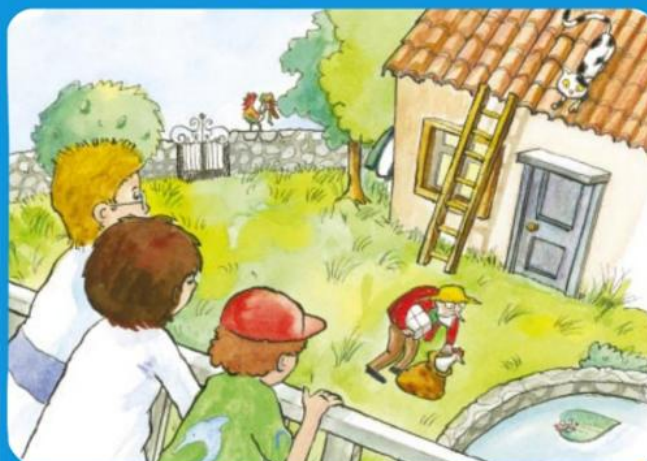

– Κοίτα τι φοράει!

– Ένα καπέλο και ένα κόκκινο σακάκι.

– Έχει ένα σάκο και ένα πακέτο.

– Τι να έχει ο σάκος;

– Α! Έχει μια κότα!

Εικόνα 16: Η πρώτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Ο κύριος με το καπέλο»

Η Δεύτερη σελίδα κάθε κεφαλαίου περιέχει τη δραστηριότητα του σχολικού εγχειριδίου τροποποιημένη, ώστε να είναι συμβατή με το ηλεκτρονικό περιβάλλον. Οι δραστηριότητες αυτές στο σχολικό εγχειρίδιο είχαν ως στόχο είτε την εξάσκηση στη γραφή του γράμματος που διδάχτηκε, είτε τον εντοπισμό του γράμματος μέσα σε λέξεις. Η εξάσκηση στη γραφή δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί με το ηλεκτρονικό περιβάλλον, και στις δραστηριότητες αυτές ο μαθητής καλείται να εξασκήσει κάποιες μιντιακές ικανότητες (π.χ. χειρισμό ποντικιού) (Κρον, Σοφός, 2007) και την ανάγνωση. Αντίθετα, στις δραστηριότητες οι οποίες είχαν στόχο τον εντοπισμό του γράμματος μέσα σε λέξεις, δεν παρουσιάστηκε κάποιο πρόβλημα, απλώς η υπογράμμιση ή η κύκλωση αντικαταστάθηκε από το αριστερό κλικ του ποντικιού.

Ο χρήστης μπορεί να ακούσει ηχογραφημένες τις οδηγίες των δραστηριοτήτων πατώντας το πλήκτρο με το ηχείο, και έπειτα κάνοντας αριστερό κλικ στα κενά, στις λέξεις ή όπου αλλού επιτάσσουν οι οδηγίες, μπορεί να εκτελέσει τις δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες αυτές πολλές φορές συνοδεύονται από διάφορα γραφικά και animations. Παρουσιάζονται ορισμένα δείγματα από τις δεύτερες σελίδες των κεφαλαίων.

Πεπόνι, πεπόνι!

Τι θέλει να φάει ο παπαγάλος;
Συμπλήρωσε τα Π, π κάνοντας κλικ στα κενά, και θα το μάθεις.

Παγωτό, παγωτό.

Πεπόνι, πεπόνι.

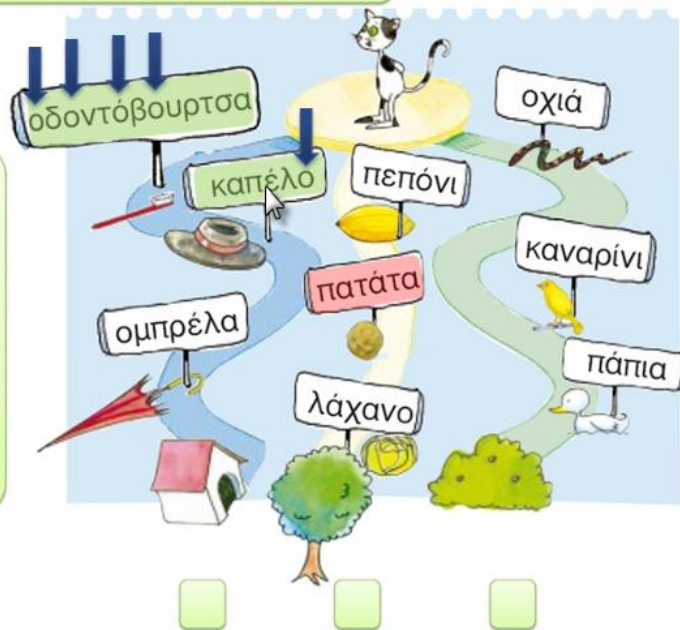
Εικόνα 17: Η δεύτερη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Πεπόνι, πεπόνι!»

Όλοι στον κήπο

Η γάτα ψάχνει ένα ποντίκι.
Για να το βρει, πρέπει να ακολουθήσει το δρόμο με τα
περισσότερα ο. Βοήθησέ τη.

1. Πρώτα βρες τις
λέξεις που έχουν
ο και κάνε κλικ
πάνω τους.
2. Μετά επέλεξε
το σωστό δρόμο
κάνοντας κλικ
στο αντίστοιχο
τετραγωνάκι.

Εικόνα 18: Η δεύτερη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Όλοι στον κήπο»

Νυχτώνει

Ποιοι είναι οι ήρωες παραμυθιών που προτιμά ο Άρης;
Για να το μάθεις κάνε κλικ στις λέξεις που έχουν ν.

Εικόνα 19: Η δεύτερη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Νυχτώνει»

Η τρίτη σελίδα των κεφαλαίων έχει το δεύτερο κείμενο του σχολικού εγχειριδίου. Ο χρήστης μπορεί να ακούσει το κείμενο δραματοποιημένο πατώντας το πλήκτρο με το ηχείο. Παράλληλα, μπορεί να παρακολουθεί τη δραματοποίηση, καθώς οι προτάσεις που δραματοποιούνται φωτίζονται. Παρατίθενται ορισμένα δείγματα αυτών των σελίδων.

Εικόνα 20: Ο φωτισμός του δεύτερου κειμένου κατά τη δραματοποίηση.

Τιτίνα, η κότα

Ταξιδεύω με το τρένο,
τρέχω, τρέχω δίχως φρένο.
Και ο αετός φωνάζει:
«Εε, Τιτίνα, πάτα γκάζι».

Εικόνα 21: Η τρίτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Τιτίνα, η κότα»

Ιστορίες

Ιπποπόταμε, πού πας;
Πάω μέχρι το ποτάμι
για να φάω ένα καλάμι.
Και τι έχεις στο σακί;
Ένα κόκκινο κουτί.

Εικόνα 22: Η τρίτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Ιστορίες»

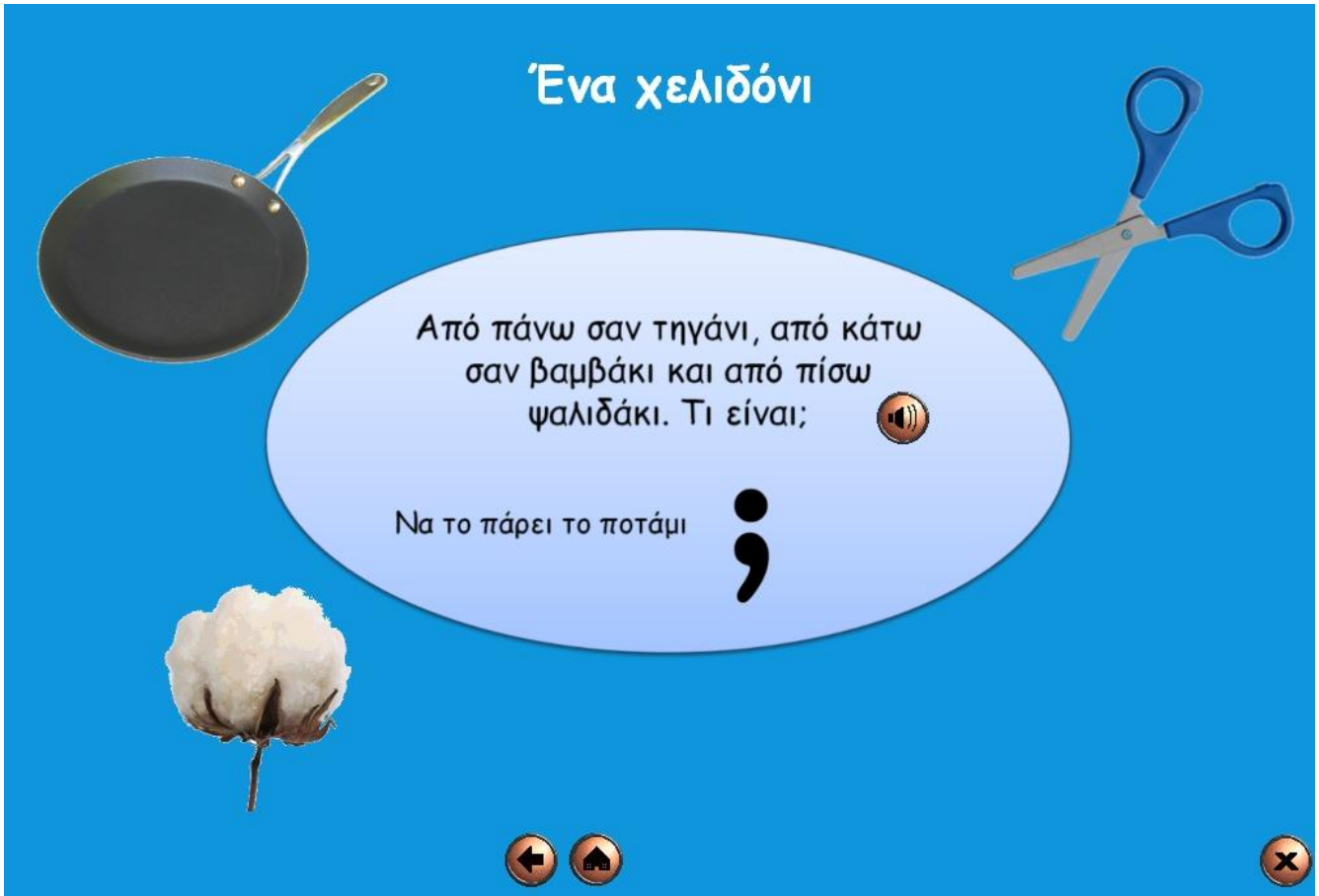
Τέλος η τέταρτη σελίδα αφορά επιπλέον υλικό εκτός του σχολικού εγχειριδίου. Βέβαια, δεν υπάρχει σε όλα τα κεφάλαια. Το επιπλέον υλικό ποικίλει, και μπορεί να είναι φωτογραφικό υλικό, επιπλέον πληροφορίες, ή κάποια επιπλέον δραστηριότητα. Ακολουθεί το επιπλέον υλικό από τέσσερα συγκεκριμένα κεφάλαια.

Εικόνα 23: Η τέταρτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Αντίο θάλασσα»

Εικόνα 24: Προβολή φωτογραφικού υλικού, κάνοντας αριστερό κλικ στα βελάκια

Εικόνα 25: Η τέταρτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Ένα χελιδόني» (αίνιγμα)

Εικόνα 26: Η απάντηση στο αίνιγμα

Τάσος, το σαλιγκάρι

Βάλε τις εικόνες στη σωστή θέση.
Μετακίνησε τις εικόνες κάνοντας αριστερό κλικ για να τις πιάσεις και δεξί κλικ για να τις αφήσεις.

Σαλιγκάρι

Σακούλα

Σαλάτα

Σύκο

Εικόνα 27: Η τέταρτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Τάσος, το σαλιγκάρι» (δραστηριότητα)

Ρινόκερος και κόκορας

Ρινόκερος

Είναι ζώο μεγαλόσωμο, λίγο μικρότερο από τον ελέφαντα.
Είναι παχύδερμο με μήκος που φτάνει περίπου τα 4 μέτρα και ύψος τα 2 μέτρα. Το βάρος του φτάνει έως 3 τόνους.
Ζει μέχρι και 50 χρόνια.
Το δέρμα του δεν έχει τρίχες αλλά είναι πολύ σκληρό.
Μπορεί να έχει 1 ή 2 κέρατα.
Τρέφεται με χόρτα και είναι πολύ δυνατό.

Εικόνα 28: Η τέταρτη σελίδα του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος από το κεφάλαιο «Ρινόκερος και κόκορας»

5.3. Αξιολόγηση από εκπαιδευτικούς

5.3.1. Πραγματοποίηση συνεντεύξεων

Το ηλεκτρονικό περιβάλλον «Γλώσσα Α' δημοτικού», που περιγράφηκε αναλυτικά παραπάνω, δόθηκε σε εκπαιδευτικούς. Από του τελευταίους, αφού συμφώνησαν να συμμετάσχουν στην έρευνα, ζητήθηκε να περιηγηθούν προσεκτικά στο περιβάλλον ώστε να συγκροτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα γι' αυτό. Έπειτα, ενημερώθηκαν ότι θα παρθούν συνεντεύξεις σχετικά με το ηλεκτρονικό περιβάλλον που τους δόθηκε. Συνολικά συμμετείχαν τέσσερις εκπαιδευτικοί. Η διευθύντρια και η εκπαιδευτικός της Α' Τάξης Δημοτικού του 7^{ου} Δημοτικού σχολείου Ρόδου, καθώς και ο διευθυντής και η εκπαιδευτικός της Α' Τάξης Δημοτικού του 17^{ου} Δημοτικού σχολείου Ρόδου.

Οι συνεντεύξεις οργανώθηκαν έτσι ώστε να είναι πιο κοντά στη μορφή μιας μη δομημένης συνέντευξης, ώστε να εκφραστούν και να αναπτυχθούν ελεύθερα οι απόψεις των εκπαιδευτικών, αλλά παράλληλα να αποφευχθεί η πλατιολογία και η παρεκβολή από τους στόχους της έρευνας. Οι εκπαιδευτικοί, λοιπόν, κλήθηκαν να εκφράσουν τις απόψεις τους βάσει ενός πλαισίου που τους δόθηκε. Το πλαίσιο περιελάμβανε τους εξής προσανατολισμούς σχετικά με το ηλεκτρονικό περιβάλλον: εντυπώσεις, θετικά στοιχεία, μειονεκτήματα και ελαττώματα, χρησιμότητα περιβάλλοντος, παιδαγωγική αξιοποίηση, προτάσεις βελτίωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τήρηση του πλαισίου δεν ήταν αυστηρή και γενικά δόθηκε ευελιξία.

Οι συνεντεύξεις των δύο διευθυντών πραγματοποιήθηκαν στο χώρο του σχολείου, ενώ πραγματοποιήθηκε παράλληλα και βιντεοσκόπηση. Οι συνεντεύξεις προς τους εκπαιδευτικούς των Α' τάξεων πραγματοποιήθηκαν με ένα ιδιαίτερο τρόπο λόγω έλλειψης χρόνου. Δηλαδή, δόθηκε το πλαίσιο στους εκπαιδευτικούς και εκείνοι ανέπτυξαν τις απόψεις τους γραπτά και στη συνέχεια τις απέστειλαν. Βέβαια, με αυτό τον τρόπο χάθηκαν κάποια χαρακτηριστικά της συνέντευξης, δεν υπήρξε άμεση αλληλεπίδραση συνεντευκτή και ερωτώμενου καθώς και δυνατότητα παρέμβασης κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η συνέντευξη μετατράπηκε σε μια μορφή ιδιότυπου ερωτηματολογίου.

Οι συνεντεύξεις, βιντεοσκοπημένες και γραπτές, καταγράφηκαν και αναλύθηκαν. Έπειτα, οι βασικές απόψεις των εκπαιδευτικών συγκεντρώθηκαν, επεξεργάστηκαν και ομαδοποιήθηκαν, ώστε να είναι δυνατό να αποτυπωθούν στην παρούσα εργασία. Τέλος, κατηγοριοποιήθηκαν βάσει του πλαισίου των συνεντεύξεων και καταγράφηκαν σε πίνακα (πίνακας 1).

5.3.2. Αποτελέσματα συνεντεύξεων

Οι αρχικές εντυπώσεις οι οποίες καταγράφηκαν από τις συνεντεύξεις χαρακτηρίστηκαν ως «θετικές» εντυπώσεις. Μάλιστα, το λογισμικό χαρακτηρίστηκε ως «εντυπωσιακό δημιούργημα» και ως «αξιόλογη προσέγγιση των σχολικών κειμένων». Επίσης, παρουσιάστηκε και μια άκρως ενθαρρυντική δήλωση, «ενθουσιαστήκαμε με το λογισμικό».

Ειδικεύοντας, καταγράφηκαν τα θετικά στοιχεία που ξεχώρισαν οι εκπαιδευτικοί και τους προκάλεσαν αυτές τις εντυπώσεις. Γενικά, διατυπώθηκε ότι το ηλεκτρονικό περιβάλλον παρουσιάζει μια επαγγελματική υφή και μια ιδιαίτερη λειτουργικότητα που το καθιστά φιλικό προς το χρήστη. Σε αυτό συμβάλλουν ο ήχος, οι εικόνες, τα animations και γενικά τα γραφικά που του δίνουν παράλληλα και ζωντάνια. Υποστηρίχτηκε ότι συμβάλλει στη συγκέντρωση των μαθητών καθώς τα νέα μέσα είναι ελκυστικά και ενδιαφέροντα για τα παιδιά. Όσον αφορά τα κείμενα, ιδιαίτερη αναφορά έγινε στις δραματοποιήσεις τους. Θετικά σχόλια απέσπασε η εναλλαγή αφηγητών καθώς και η αλλαγή του χρώματος και της χροιάς της φωνής τους. Επίσης, αναφέρθηκαν ως θετικά στοιχεία ότι οι δραματοποιήσεις αποτελούν ένα ακουστικό πρότυπο και ότι ζωντανεύουν το κείμενο. Επιπλέον, υπήρξαν θετικά σχόλια για τη δυνατότητα επανειλημμένης αναπαραγωγής της δραματοποίησης. Τέλος, οι δραστηριότητες που υπάρχουν στο περιβάλλον συγκαταλέγονται στα θετικά στοιχεία, καθώς απέσπασαν θετικά σχόλια τα γραφικά τους και τα animations. Διατυπώθηκε, μάλιστα, η άποψη ότι με τη διάδραση που παρέχουν είναι ευχάριστες στους μαθητές επιτυγχάνοντας καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

Η μόνη αδυναμία που αναφέρθηκε αφορούσε μερικές δραστηριότητες και συγκεκριμένα την εκφώνησή τους. Η εκφώνηση ανέφερε το όνομα του γράμματος το οποίο δεν είχε διδαχθεί ακόμα στους μαθητές. Για παράδειγμα, το περιβάλλον ανέφερε «συμπλήρωσε το κάπα» αντί του σωστού που θα ήταν «συμπλήρωσε το κου». Αυτή η αδυναμία του λογισμικού διορθώθηκε άμεσα.

Σε αυτό το σημείο θα παρουσιαστούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την παιδαγωγική αξιοποίηση του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος. Οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν ότι μπορεί να δράσει συμπληρωματικά στη διδασκαλία ως βοήθημα. Πάντως εντοπίστηκαν διαφοροποιήσεις σχετικά με τη φάση μαθήματος που θα μπορούσε να εισαχθεί το ηλεκτρονικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, εκφράστηκαν οι θέσεις ότι το περιβάλλον θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στη φάση της αφόρμησης, στο προαναγνωστικό στάδιο, στη φάση της εμπέδωσης, αλλά και σε διαδικασίες επανάληψης.

Οι εκπαιδευτικοί έκαναν αξιοσημείωτες προτάσεις για τη βελτίωση του λογισμικού. Σχετικά με τα κείμενα, πρότειναν οι δραματοποιήσεις των κειμένων να δίνουν

περισσότερες δυνατότητες στο χρήστη. Δηλαδή, ο χρήστης να έχει τη δυνατότητα να διακόψει προσωρινά τη δραματοποίηση οποιαδήποτε στιγμή επιθυμεί και να τη συνεχίζει εκ νέου, όπως επίσης να έχει τη δυνατότητα να ακούει δραματοποιημένα μεμονωμένες προτάσεις και λέξεις. Προτάθηκε, επίσης, η δυνατότητα επιλογής διαφορετικού αφηγητή, άνδρα, γυναίκας, ή και παιδιών. Τα δεύτερα κείμενα προτάθηκε να εισαχθούν και σε μορφή τραγουδιού, καθώς έχουν μελοποιηθεί. Όσον αφορά τις δραστηριότητες, προτάθηκε η εισαγωγή περισσότερων δραστηριοτήτων και διαφορετικού τύπου, καθώς και η εισαγωγή ορισμένων αυξημένης δυσκολίας. Ειδική αναφορά έγινε στην εισαγωγή δραστηριότητας η οποία θα έδειχνε στους μαθητές τον τρόπο γραφής των γραμμάτων, είτε με βελάκια, είτε με την ένωση κουκίδων με καθορισμένη σειρά. Τέλος, μια γενική αλλά ουσιαστική παρατήρηση υπήρξε η δυνατότητα δημοσίευσης και εκτέλεσης της εφαρμογής διαδικτυακά, ώστε να είναι εφικτή η αξιοποίηση της από μεγαλύτερο αριθμό χρηστών (μαθητών ή εκπαιδευτικών).

Πίνακας 1: Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων κωδικοποιημένα

<p>Εντυπώσεις</p>	<p>Θετικές εντυπώσεις, Εντυπωσιακό δημιούργημα, Αξιόλογη προσέγγιση των σχολικών κειμένων, Ενθουσιασμός</p>
<p>Θετικά στοιχεία/ Μειονεκτήματα</p>	<p style="text-align: center;"><i>Θετικά στοιχεία</i></p> <p><i>Γενικά:</i> Επαγγελματική υφή, Ιδιαίτερη λειτουργικότητα, Φιλικό προς το χρήστη, Ο ήχος, η ανάγνωση και η κίνηση προσδίδουν ζωντάνια, Πετυχαίνει την προσοχή και συγκέντρωση των μαθητών</p> <p><i>Κείμενο (δραματοποίηση):</i> Αποτελεί ακουστικό πρότυπο, Ζωντανεύει το κείμενο, Δυνατότητα επανειλημμένης αναπαραγωγής, Θεατροποίηση του κειμένου με εναλλαγή αφηγητών και αλλαγή στο χρώμα και στη χροιά της φωνής</p> <p><i>Δραστηριότητες:</i> Η διάδραση που παρέχουν οι δραστηριότητες τις καθιστούν πιο ευχάριστες και πιο αποτελεσματικές, Εντυπωσιακά τα γραφικά και τα animations στις δραστηριότητες</p> <p style="text-align: center;"><i>Μειονεκτήματα</i></p> <p>Στις εκφωνήσεις των δραστηριοτήτων να μην ακούγονται οι ονομασίες των γραμμάτων (διδάσκονται στο Β' τεύχος) αλλά τα φωνήματα (διορθώθηκε)</p>
<p>Χρησιμότητα και παιδαγωγική αξιοποίηση εφαρμογής</p>	<p>Συμπληρωματικά στην εκπαιδευτική διαδικασία: Θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στη φάση της αφόρμησης, της προανάγνωσης, της εμπέδωσης και σε διαδικασίες επανάληψης.</p>
<p>Προτάσεις βελτίωσης</p>	<p><i>Γενικά:</i> Δυνατότητα αξιοποίησης διαδικτυακά</p> <p><i>Κείμενα:</i> Δυνατότητα παύσης της αφήγησης και εκ νέου συνέχεια, Δυνατότητα αναπαραγωγής μεμονωμένων προτάσεων και λέξεων, Εισαγωγή τραγουδιών στα δεύτερα κείμενα του σχολικού εγχειριδίου τα οποία έχουν μελοποιηθεί, Δυνατότητα επιλογής αφηγητή άνδρα, γυναίκα ή και μεικτό με παιδιά.</p> <p><i>Δραστηριότητες:</i> Εισαγωγή περισσότερων δραστηριοτήτων και διαφορετικού τύπου, Εισαγωγή δραστηριοτήτων αυξημένης δυσκολίας, Εισαγωγή δραστηριοτήτων σχεδίασης των γραμμάτων (με βελάκια ή τελίτσες)</p>

5.4. Εφαρμογή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος στην τάξη-Μελέτη περίπτωσης

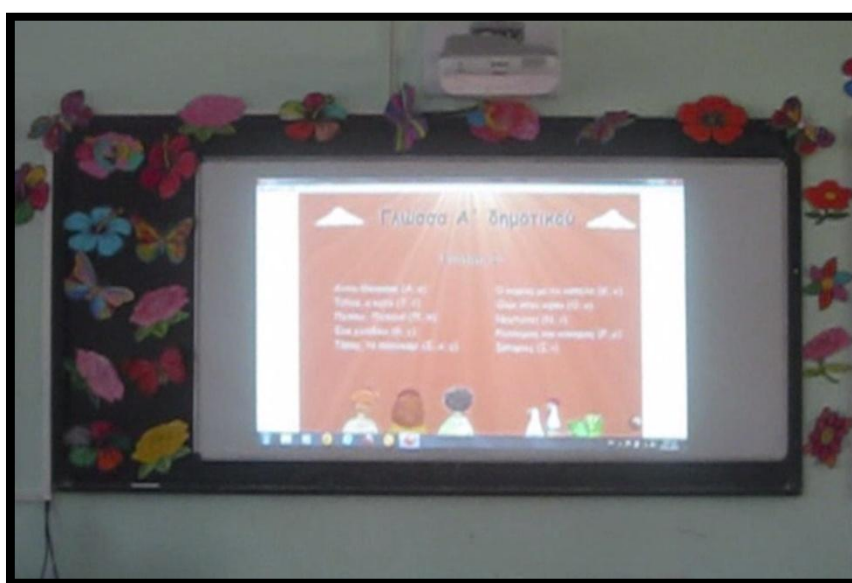
Το ηλεκτρονικό μαθησιακό περιβάλλον «Γλώσσα Α΄ Δημοτικού» εφαρμόστηκε στη διδακτική πράξη, στην Α΄ τάξη του 17^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ρόδου. Η συγκεκριμένη διδασκαλία πραγματοποιήθηκε στις 9 Νοεμβρίου του 2011 και διήρκεσε περίπου μία διδακτική ώρα. Ο τρόπος που το περιβάλλον χρησιμοποιήθηκε στην εκπαιδευτική διαδικασία ήταν διδασκαλία στην ολομέλεια της τάξης. Έτσι, η περιήγηση στο ηλεκτρονικό περιβάλλον και η εκτέλεση των δραστηριοτήτων πραγματοποιήθηκε από μαθητές και εκπαιδευτικό στο διαδραστικό πίνακα της τάξης. Για την καλύτερη εκτίμηση των αποτελεσμάτων μέρος της διδασκαλίας βιντεοσκοπήθηκε.

Η διδασκαλία ξεκίνησε με παρουσίαση από την εκπαιδευτικό προς τους μαθητές του καινούριου εργαλείου που θα εισάγονταν κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Τα παιδιά δέχτηκαν με ενθουσιασμό το καινούριο βοήθημα και έδειξαν να εντυπωσιάζονται. Μάλιστα, παρατηρήθηκε ιδιαίτερη προθυμία για τη συμμετοχή τους στο μάθημα.

Το κεφάλαιο που διδάχτηκε σε αυτή τη διδακτική ώρα ήταν «Ο κύριος με το καπέλο» και το γράμμα *Κ, κ*. Η ανάγνωση του μαθήματος έγινε από τους μαθητές στο ηλεκτρονικό περιβάλλον, το οποίο προβάλλονταν στο διαδραστικό πίνακα. Σημαντική υπήρξε κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης, αλλά και της κατανόησης του κειμένου, η εικόνα δίπλα στο κείμενο. Κατά τη διάρκεια, μάλιστα, των ερωτήσεων κατανόησης χρησιμοποιήθηκε βοηθητικά και η δραματοποίηση. Επιπλέον, οι μαθητές άκουσαν επανειλημμένα τη δραματοποίηση τόσο πριν την ανάγνωση όσο και μετά. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και για το δεύτερο κείμενο της ενότητας. Σημαντική και σε αυτή την περίπτωση φάνηκε η συμβολή της δραματοποίησης σε συνδυασμό με τις εικόνες. Η δραστηριότητα στη δεύτερη σελίδα του περιβάλλοντος εκτελέστηκε στο διαδραστικό πίνακα από μαθητή. Ιδιαίτερη εντύπωση έκαναν στους μαθητές τα γραφικά της δραστηριότητας. Μετά τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος πραγματοποιήθηκε επανάληψη στα προηγούμενα μαθήματα. Η συμβολή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος στην επανάληψη ήταν καθοριστική. Ήταν το μοναδικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε αλλά φάνηκε να είναι αποτελεσματικό. Αφενός πετύχαινε την προσοχή των μαθητών, αφετέρου έδινε ταχύτητα στην επανάληψη, καθώς η μετάβαση στα διαφορετικά κεφάλαια ήταν άμεση και γρήγορη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το γράμμα *Κ, κ* είχε διδαχτεί σε ένα προαναγνωστικό επίπεδο. Συνεπώς, το ηλεκτρονικό περιβάλλον χρησιμοποιήθηκε στη φάση της ανάγνωσης και της εμπέδωσης. Αργότερα, βέβαια, χρησιμοποιήθηκε και στη διαδικασία της επανάληψης όπως προαναφέρθηκε.

Η μελέτη περίπτωσης στην παρούσα πτυχιακή εργασία εφαρμόστηκε με τη μορφή της παρατήρησης. Ειδικότερα, η εφαρμογή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος στην τάξη προσέδωσε δυναμικές σχέσεις θετικής αλληλεπίδρασης, που μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία, που εντοπίστηκαν με τη συμβολή του ηλεκτρονικού βοηθήματος, ήταν η εντυπωσιακή αύξηση της συμμετοχής και της συγκέντρωσης των μαθητών, η συμβολή του οπτικοακουστικού υλικού στην αποτελεσματικότερη μετάδοση της γνώσης, η γρήγορη και αποτελεσματική επανάληψη. Όλα αυτά κατέδειξαν ότι το ηλεκτρονικό περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο και αποτελεσματικό βοήθημα κατά τη διδασκαλία με ιδιαίτερες παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές δυνατότητες.

Εικόνα 29: Η παρουσίαση του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος στο διαδραστικό πίνακα

Εικόνα 30: Η διδασκαλία με την συμβολή του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος

Εικόνα 31: Η ανάγνωση του κειμένου από το ηλεκτρονικό περιβάλλον

Κεφάλαιο 6^ο

Συμπεράσματα-Αθροιστική αξιολόγηση του προγράμματος

Η εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας υπήρξε μια άκρως δημιουργική και εποικοδομητική διαδικασία. Η δημιουργία του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος, η δοκιμή και η αξιολόγηση έδωσε απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα, με την περιορισμένη όμως εν μέρει ασφάλεια που μπορεί να δώσει μια τέτοιας έκτασης δοκιμή.

Ωστόσο η δοκιμή του περιβάλλοντος «Γλώσσα Α΄ δημοτικού» κατέδειξε τη θετική στάση των εκπαιδευτικών στην εισαγωγή νέων ηλεκτρονικών εργαλείων στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και την ευρεία αποδοχή των εργαλείων αυτών από τους μαθητές. Συγκεκριμένα, τα βασικά σημεία που προέκυψαν από την έρευνα είναι:

- ✓ Η δυνατότητα της οπτικοακουστικής δραματοποίησης που παρέχεται από το ηλεκτρονικό περιβάλλον συντελεί στην πιο αποτελεσματική μετάδοση της γνώσης, καθώς προσδίδει ζωντάνια στο γνωστικό περιεχόμενο και για αυτό το λόγο αποτελεί στην πράξη σημαντικό βοήθημα κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.
- ✓ Η παρεχόμενη γνώση διαμέσου του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος αυξάνει την προσοχή και τη συγκέντρωση των μαθητών, καθώς κεντρίζει το ενδιαφέρον τους και προκαλεί τον ενθουσιασμό τους, φέρνοντας τελικά καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, τόσο ως προς την κατανόηση και την εμπέδωση της διδασκαλίας, όσο και ως προς την ενεργό και δημιουργική συμμετοχή των μαθητών μέσω των προβλεπόμενων δραστηριοτήτων. Η εντυπωσιακή αύξηση του ενδιαφέροντος και της συμμετοχής των μαθητών προσδίδει, έτσι, ιδιαίτερη παιδαγωγική αξία στο ηλεκτρονικό βοήθημα.
- ✓ Η εφικτή δυνατότητα της επαναληψιμότητας του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος, και μάλιστα με τη δυνατότητα της μεθοδευμένης παρέμβασης των μαθητών σε σημεία της δραματοποίησης (επιλογή αφηγητών, φωνητικών, προσωρινή διακοπή, αναζήτηση εικόνων και φωτογραφιών κ.ά.), μπορεί να κάνει πιο ελκυστική και αποτελεσματική τη μετάδοση της γνώσης, ιδιαίτερα αν ο εκπαιδευτικός προσαρμόσει το ηλεκτρονικό περιβάλλον της εφαρμογής στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητες των μαθητών του. Πρέπει να τονιστεί, άλλωστε, ότι τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα και οι εφαρμογές δεν πρέπει να παρέχουν μόνο έτοιμη γνώση, αλλά κυρίως να δημιουργούν καταστάσεις μέσα από τις οποίες οι μαθητές μπορούν να εξασκήσουν τις ικανότητες και τις δεξιότητες τους.

- ✓ Οι φάσεις του μαθήματος στις οποίες θα μπορούσε να ενταχθεί ένα ηλεκτρονικό βοήθημα πιθανόν να διαφέρουν από εκπαιδευτικό σε εκπαιδευτικό, αλλά η χρήση ενός τέτοιου βοηθήματος σε κάθε περίπτωση υποβοηθά στην επίτευξη καλύτερων μαθησιακών αποτελεσμάτων.
- ✓ Οι προτάσεις και η ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευτικών έδειξε πως ο εκπαιδευτικός μπορεί να εντάξει με αποτελεσματικό τρόπο ένα ηλεκτρονικό μαθησιακό περιβάλλον στη διδασκαλία, αξιοποιώντας όχι μόνο τη διδακτέα ύλη, αλλά και συμπεριλαμβάνοντας συμπληρωματικό διαθεματικό υλικό. Έτσι καθίσταται εφικτή η ενσωμάτωση μελοποιημένων κειμένων, εκπαιδευτικών παιχνιδιών και δραστηριοτήτων, φωτογραφιών, και άλλων σχετικών υλικών, ενώ παράλληλα μπορεί να καθοριστούν επίπεδα στο βαθμό δυσκολίας της εφαρμογής ανάλογα με την ικανότητα των μαθητών.
- ✓ Πολύ σημαντική διαπίστωση είναι η δυνατότητα δημοσίευσης και εκτέλεσης της εφαρμογής σε διαδικτυακό επίπεδο, γεγονός που καθιστά εφικτή την αξιοποίηση της από μεγαλύτερο αριθμό χρηστών (μαθητών και εκπαιδευτικών). Η ανοιχτή αυτή διαδικτυακή επικοινωνία παρέχει, κατά συνέπεια, τη δυνατότητα της αλληλεπίδρασης για ακόμη περισσότερο εμπλουτισμό, καθώς και τη σύνδεσή της με άλλα σχετικά μαθησιακά αντικείμενα που μπορούν να οδηγήσουν σε περαιτέρω αξιοποίηση της εφαρμογής.

Συμπερασματικά, ένας εκπαιδευτικός με μέτριες γνώσεις ηλεκτρονικού υπολογιστή αλλά με όρεξη και θέληση είναι ικανός να δημιουργήσει ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον και να το εντάξει στην εκπαιδευτική διαδικασία ως μαθησιακό βοήθημα, συντελώντας, έτσι, στην επίτευξη καλύτερων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Το περιβάλλον το οποίο θα δημιουργήσει μπορεί να είναι χρήσιμο και να έχει παιδαγωγική αξία, ιδιαίτερα αν είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα της τάξης στην οποία επικεντρώθηκε. Παράλληλα, αυτό το στοιχείο θα το καταστήσει αποτελεσματικό αλλά και ελκυστικό στους μαθητές οι οποίοι, εξάλλου, ενθουσιάζονται με καινοτομίες οι οποίες έχουν σχέση με τις νέες τεχνολογίες.

Βιβλιογραφία

Ανδρεαδάκης Ν. Σ., Βαμβακούλας Μ. Ι. (2005) *Οδηγός για την εκπόνηση και τη σύνταξη γραπτής ερευνητικής εργασίας, σεμιναριακής, πτυχιακής, διπλωματικής*. Αθήνα: Ατραπός

Βουγιούκας (1994). *Το γλωσσικό μάθημα στην πρώτη βαθμίδα της νεοελληνικής Εκπαίδευσης*. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη

Cohen L., Manion L. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας* (Νώντας Παπαγεωργίου Επιμέλεια Μετάφρασης). Αθήνα: Μεταίχμιο, 152-157, 371-389

Cummins J. (2005). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση, Εκπαίδευση με σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας* (β' έκδοση) (Σουζάνα Αργύρη Μετάφραση, Ελένη Σκούρτου Επιμέλεια). Αθήνα: Gutenberg, 106-109

Holton D., Macridge, P., Φιλιππάκη-Warburton, Ει. (1999). *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας* (Μετάφραση, Β. Σπυρόπουλος). Αθήνα: Πατάκης. *A Comprehensive Grammar of the Modern Language* (Λονδίνο: Routledge, 1997).

Καραντζόλα Ε., Κύρδη Κ., Σπανέλλη Τ., Τσιαγκάνη Θ. (2003). *Γλώσσα Α' Δημοτικού, Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες* (α' και β' τεύχος). Αθήνα: Μεταίχμιο

Καραντζόλα Ε., Κύρδη Κ., Σπανέλλη Τ., Τσιαγκάνη Θ. (2003). *Γλώσσα Α' Δημοτικού, Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα: Μεταίχμιο 7-15

Κλαίρης, Χρ. & Μπαμπινιώτης, Γ. (σε συνεργασία με τους Αμ. Μόζερ, Αικ. Μπακάκου-Ορφανού, Στ. Σκοπετέα) (2005). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική- Επικοινωνιακή*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Kron F., Αλεβίζος Σ., (2007). *Διδακτική των Μέσων, Νέα Μέσα στο πλαίσιο Διδακτικών και Μαθησιακών Διαδικασιών* (Μετάφραση Ε. Νούσια, Ε. Γεμεντζή). Αθήνα: Gutenberg

Μήτσης, Ν. (2004). *Η διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης*. Αθήνα: Gutenberg.

Παπούλια (2001). *Γλώσσα και γραμματισμός* (Επιμέλεια Τσελέπη Π.). Αθήνα, Καστανιώτης

Σκουμιός (2009). *Αντιλήψεις μαθητών για φαινόμενα φυσικών επιστημών και διδακτική τους διαχείριση στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση* [πανεπιστημιακές σημειώσεις]. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρόδος

Σκούρτου Ε., Καζούλλη Β. [κ.ά.] (2000). *Διγλωσσία και μάθηση στο διαδίκτυο*. Ρόδος: Τέχνη, 95-100

Verma G. K., Mallick K. (2004). *Εκπαιδευτική Έρευνα, θεωρητικές προσεγγίσεις και τεχνικές* (Έλενα Γρίβα Μετάφραση, Αδαμάντιος Παπασταμάτης Επιμέλεια). Αθήνα: Τυπωθήτω, 229-231

Vygotsky (1997). *Νους και κοινωνία, ανάπτυξη ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών* (Άννα Μπίτμου, Στέλλα Βοσνιάδου Μετάφραση, Στέλλα Βοσνιάδου Επιμέλεια). Αθήνα: Gutenberg, 144-155

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη (2010) *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης Τεύχος 2^α: Κλάδος ΠΕ70*, (β' έκδοση). Πάτρα

Επιχειρησιακό πρόγραμμα «Εκπαίδευση και δια Βίου Μάθηση» πράξη: «Νέο Σχολείο (Σχολείο 21^{ου} αιώνα)-Η Μετάβαση: Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών νέων ειδικοτήτων στα δημοτικά σχολεία» (2010) *Υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πληροφορικής που θα διδάξουν στα 800 ολοήμερα Δημοτικά σχολεία με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ)*, (Παντελής Βουλτσίδης Επιμέλεια). 17-25

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου μάθησης και Θρησκευμάτων (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) Γλώσσας Δημοτικού*.